

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zemědělská fakulta

Studijní program: **M4101 Zemědělské inženýrství**

Studijní obor: **Provozně podnikatelský obor**

Pracoviště: **Ekonomická fakulta, katedra řízení**



Diplomová práce

Konkurence výroby hovězího a vepřového masa

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Jan Leština, CSc.

Autor:

Petronila Michalcová

2008

Děkuji vedoucímu diplomové práce ing. Janu Leštinovi, CSc. za odborné vedení, cenné rady a připomínky k mé diplomové práci.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Konkurence výroby hovězího a vepřového masa“ vypracovala samostatně na základě vlastních zjištění a materiálů, které uvádím v seznamu literatury.

V Českých Budějovicích 27.4.2008

.....
Petronila Michalcová

OBSAH

1. Úvod	3
2. Literární přehled	4
2.1. Konkurenceschopnost	4
2.1.1. Budování konkurenční výhody prostřednictvím nízkých nákladů	6
2.1.2. Budování konkurenční výhody diferenciací	7
2.2. Situace v zemědělství po vstupu České republiky do Evropské unie	8
2.3. Výroba vepřového masa	10
2.3.1. Stavy prasat v ČR	10
2.3.2. Bilance výroby vepřového masa	14
2.3.3. Spotřeba vepřového masa	17
2.3.4. Zahraniční obchod s vepřovým masem	19
2.4. Výroba hovězího masa	24
2.4.1. Stavy skotu v ČR	27
2.4.2. Produkce hovězího masa v ČR a v EU	28
2.4.2.1 Výhled výroby hovězího masa	30
2.4.3. Spotřeba hovězího masa	30
2.4.4. Zahraniční obchod s hovězím masem	32
3. Metodika	35
3.1. Cíl práce	35
3.2. Zdroje vstupních informací	35
3.3. Období šetření	35
3.4. Technika zpracování dat	36
3.5. Použité zkratky	36
4. Vlastní práce	38
4.1. Vepřové maso	38

4.1.1. Účel chovu prasat	38
4.1.2. Užitkové vlastnosti prasat	39
4.1.2.1. Výkrmnost	40
4.1.2.2. Jatečná hodnota	40
4.1.3. Ekonomika produkce jatečných prasat	41
4.1.3.1. Náklady	41
4.1.3.2. Tržby	45
4.1.3.3. Cenový vývoj vepřového masa	47
4.1.3.4. Náklady a rentabilita výkrmu jatečných prasat v ČR	53
4.1.4. Přírůstky a spotřeba krmiva	54
4.1.5. Plodnost prasníc	55
4.1.6. Krmiva	56
4.1.7. Technologie, systémy ustájení	56
4.2. Hovězí maso	58
4.2.1. Význam chovu skotu	58
4.2.2. Druhy výkrmu skotu	58
4.2.2.1. Výkrm telat	59
4.2.2.2. Výkrm mladého skotu	59
4.2.2.3. Výkrm statkovými krmivými	59
4.2.2.4. Pastevní výkrm	59
4.2.2.5. Systém chovu bez tržní produkce mléka	60
4.2.3. Ekonomika produkce hovězího masa	60
4.2.3.1. Náklady	60
4.2.3.2. Tržby	62
5. Závěr	67
6. Summary	71
7. Přehled literatury	73
Seznam tabulek a grafů	

1. Úvod

Pro spotřebitelské trhy rozvinutých tržních ekonomik je charakteristickým rysem převaha nabídky nad poptávkou a současně se zostřující konkurence a růst kupní síly spotřebitelů. Od roku 2004 je Česká republika členem Evropské unie. Obecně platnými vztahy mezi nabídkou a poptávkou se v tržním prostředí Evropské unie řídí i produkce masa. Ta je závislá na objemu domácí spotřeby masa, dále na objemu vývozu masa do třetích zemí, ale rovněž i na síle zahraniční konkurence.

Možným nástrojem, pomocí něhož lze zachytit změny v produkčních trendech, je analýza údajů o celkové produkci masa v dlouhodobém časovém horizontu.

Cílem diplomové práce je analyzovat vybrané faktory výroby hovězího a vepřového masa ve vztahu ke konkurenceschopnosti.

2. Literární přehled

2.1. Konkurenceschopnost

Konkurenceschopnost je podmíněna výrobou žádaného zboží, přijatelnými cenami pro zákazníka, přiměřenou ziskovostí pro podnikatele. Konkurenční prostředí platí v mezinárodním měřítku, pro národní hospodářství i pro všechna jeho odvětví.

I v zemědělství je rozhodující trh kupujícího. Se ziskem prodá a uspěje ten, kdo dosahuje lepších výsledků, kdo přijde s kvalitnějším a levnějším, tedy žádanějším, konkurenceschopnějším výrobkem.

Měřítkem úspěšnosti podnikání je výkonnost podniku – produktivita všech prvků výrobního systému. Maximálního zisku je možno dosáhnout účelným uspořádáním, optimalizací výroby, jejím vhodným zaměřením a strukturováním. Relativně nízkých nákladů můžeme dosáhnout výběrem vhodných výrobních programů, hospodárným vynakládáním nákladů. Mimořádný význam má v zemědělství také čas, vegetační podmínky, počasí apod.

Konkurenceschopnost je relativní pojem, vztahuje a poměruje podnik s jeho konkurenty.

V ekonomickém slova smyslu je to schopnost podniku dosahovat ekonomické renty. Skutečnost, že daná firma je konkurenceschopná, že má potřebnou sílu prosadit záměry na trhu, vychází z její tzv. konkurenční výhody, která způsobuje, že určitá činnost této firmy je v porovnání s ostatními konkurenty realizována buď levněji, nebo lépe ve prospěch splnění skutečných potřeb zákazníka.

Celkově je konkurenceschopnost firmy dána především:

- typem a charakterem výroby, délkou životního cyklu výrobků,
- typem a charakterem cíleného trhu,
- konkurenční schopností jednotlivých položek výrobního portfolia,
- stupněm technologické progresivity, která znamená především rozsah vývoje a zavádění nových, inovovaných výrobků a technologií,

- výrobní efektivností, schopností vyrábět výrobky s co nejnižšími náklady,
- kapitálovou silou a jejími rezervami,
- marketingovou pozicí, efektivností marketingových činností,
- zdrojovým zajištěním,
- dodavatelským zázemím,
- úrovní distribučních cest,
- úrovní managementu,
- úrovní kvalifikace zaměstnanců a zaměstnanecké politiky.

Úroveň konkurenceschopnosti poskytuje podniku možnost rozvoje do budoucna nebo naopak limituje jeho další rozvoj. Ve většině případů je rozporuplná, to znamená, že má své silné i slabé stránky, které je třeba poznat a analyzovat.

Konkurenční výhoda znamená využití takových faktorů ve fungování organizace, které jí umožní vytvořit a udržet úspěšnou existenci [17].

Konkurenční výhodu získávají ty firmy, které nabízejí spotřebitelům více výhod, to je vyšší hodnotu než konkurence, může jít buď o nižší ceny, nebo o vyšší užitek, který odůvodňuje vyšší cenu [4].

Podle Portera existuje mnoho způsobů, jak dosáhnout výhodného postavení, a to :

- nabídnout produkt nejvyšší kvality,
- být největší firmou na trhu,
- mít nejnižší ceny,
- ovládat určitý geografický prostor,
- mít výrobek, který nejlépe odpovídá potřebám úzce zaměřené skupiny zákazníků,
- nabízet co nejvyšší hodnotu za co nejnižší cenu (kombinace vysoké kvality a přijatelné ceny).

Porter založil svou typologii na předpokladu, že podnik může dosáhnout konkurenční výhody v zásadě dvěma způsoby :

1. cestou nízkých nákladů:
tzn. ovládat faktory ovlivňující náklady lépe než konkurent (automatizovat obzvláště nákladné aktivity, přemístit výrobní kapacity blíže k dodavateli nebo spotřebiteli),
2. odlišením vlastní produkce od konkurenční:
tzn. budování konkurenční výhody diferenciací (úspěšná diferenciace vyžaduje, aby podnik vytvořil jedinečný produkt, který zákazníci považují za vysoce hodnotný).

2.1.1. Budování konkurenční výhody prostřednictvím nízkých nákladů

Úroveň nákladů podniku je výsledkem nákladů vynaložených v jednotlivých člancích nákladového řetězce. Při určování nákladů v jednotlivých částech řetězce se uplatňuje 10 hlavních faktorů ovlivňující náklady:

1. úspory z rozsahu,
2. získané poznatky a znalosti zvyšující efektivnost,
3. míry využití kapacity,
4. vzájemné vztahy uvnitř obchodní jednotky a vertikální vazby,
5. vzájemné vztahy s jinými obchodními jednotkami,
6. úroveň vertikální integrace,
7. vhodné časové plánování akcí,
8. strategie podniku a operativní rozhodování,
9. geografická poloha,
10. státní regulační předpisy a nařízení, daňové úlevy a jiné finanční stimuly.

Nákladové výhody lze dosáhnout tehdy, když jsou kumulované náklady celkového nákladového řetězce nákladových aktivit nižší než kumulované náklady konkurenta.

V podstatě existují dva způsoby, jak dosáhnout nákladové výhody :

1. ovládat faktory ovlivňující náklady lépe než konkurent, např.
 - využít jiného výrobního procesu,
 - automatizovat obzvláště nákladné aktivity,
 - hledat způsoby využití levnějších surovin,
 - přemístit výrobní kapacity blíže k dodavateli nebo spotřebiteli,
 - změnit přístup od „něco pro všechny“ k zaměření se na konkrétní produkt nebo službu, které splňují specifické, ale důležité potřeby určité části zákazníků.
2. vylepšit bilanci řetězce nákladových aktivit zaváděním nových metod přinášejících úspory, takže zákazník je obsluhován levněji

2.1.2 Budování konkurenční výhody diferenciací

Podnik se od svých konkurentů diferencuje, jestliže může být v něčem, co je pro zákazníky cenné a hodnotné, jedinečný. Diferenciace umožňuje podniku docílit vyšší ceny, prodat více svých výrobků za danou cenu nebo získat ekvivalentní prospěch, například větší věrnost kupujících. Jedinečnost nevede k diferenciaci, jestliže nemá pro kupujícího určitou hodnotu. Hodnota jedinečnosti v hodnototvorné činnosti spočívá v jejím přímém i nepřímém vlivu na náklady nebo výkonnost kupujícího. Potenciální základ pro diferenciaci může představovat například :

- snížení dodacích nákladů, nákladů na instalaci nebo finančních nákladů,
- snížení přímých nákladů na užívání výrobků,
- snížení nepřímých nákladů na užívání výrobků nebo účinek výrobku na jiné hodnototvorné činnosti [17].

2.2. Situace v zemědělství po vstupu České republiky do Evropské unie

Vstup České republiky do Evropské unie (EU) v roce 2004 významně zlepšil hospodářskou situaci českého zemědělství. Po ztrátách let 2002 a 2003 vykázal podnikatelský důchod ze zemědělství v letech 2004 až 2006 roční zisk 7 až 8 mld. Kč.

Příznivě působil na podnikatelský důchod zemědělství meziroční růst cen zemědělských výrobců o 2,2 % a také pouze mírný meziroční růst cen vstupů do zemědělství. Ceny zemědělských výrobců tedy rostly rychleji než ceny vstupů. Ke zlepšení rovněž přispěl meziroční růst podpor zemědělství – o více než 16 %.

Nejlepších výsledků dosáhly velké podniky fyzických a právnických osob, těžící zejména z výhody rozsahu. Tyto tržně orientované podniky z velké části – kolem 90 % - obhospodařují pronajatou půdu. Jelikož v současnosti nedosahuje cena půdy v ČR ani pětiny úrovně „starých“ členských států unie, je i cena pronájmu půdy prozatím relativně nevýznamnou nákladovou položkou. Bruselské a národní zdroje tak významně napomáhají k nárůstu kapitalizace a současně k poklesu staré zadluženosti českých zemědělských podniků. To je šance pro další zásadní modernizaci zemědělství, která bude při pokračujícím se otevírání evropských trhů světu určujícím aspektem konkurenční schopnosti.

Podíl odvětví zemědělství na hrubém domácím produktu (2 %) a na celkové zaměstnanosti (3,05 %) se již přibližuje nízkým úrovním nejvyspělejších zemí bývalé evropské patnáctky. Všeobecně nižší cenová hladina vede v Česku, kromě nižší ceny půdy, i k nižším cenám vstupů do zemědělství, a to především za práci. Tato situace u nás vytváří komparativní výhody vůči zemědělcům ze „starých“ zemí EU, nikoliv však vůči některým novým členským zemím, kdy především polští malorolníci si cení své náklady velmi nízko a jsou proto ochotni prodávat své výrobky za nižší ceny než čeští zemědělci. Nižší produktivita práce v zemědělství v porovnání s průměrem národního hospodářství způsobuje, že –

podobně jako v ostatních zemích EU – úroveň mezd v zemědělství je nižší než celonárodní průměr. Podle údajů statistického úřadu ale vzrostla v loňském roce průměrná nominální mzda v odvětví zemědělství o 6,4 %. Po průmyslu, kde mzdy meziročně vzrostly o 6,6 %, je zemědělství a s ním související činnosti odvětvím s druhým nejvyšším růstem mezd za uplynulý rok.

České zemědělství se nadále potýká s příliš vysokým zorněním, které dosahuje 71,5 % zemědělské půdy, a to i přesto, že méně příznivé oblasti (LFA, z anglického Less Favoured Areas) zaujímají polovinu celkové výměry zemědělské půdy. Dosavadní snahy o snížení zornění zůstaly bez úspěchu, neboť stávající nastavení finančních nástrojů agrární politiky přináší zemědělcům v mnoha případech vyšší příjmy při produkci tržních plodin na orné půdě, než by tomu bylo při vyšším zatravnění. Kromě toho však vlastníci půdy hospodařícím zemědělcům přechod na zatravnění zpravidla nedovolují.

Slabší konkurenční schopnost některých odvětví živočišné výroby ČR v rámci EU - 25 vedla spolu s širší orientací producentů na vývoz živých zvířat k dalšímu poklesu stavů a produkce zejména u skotu a prasat a potažmo i k mírnému poklesu celkové živočišné výroby.

V důsledku odstranění posledních celních a byrokratických bariér se výměna zboží v zemědělsko-potravinářské oblasti od května 2004 dále zvýšila a zejména se dále posílila zahraniční výměna (intra-obchod) v rámci jednotného trhu EU. Podíl českého zemědělsko-potravinářského vývozu do zemí EU dosahuje již 86,8 % a celkem 91,9 % importu všech agrárních a potravinářských výrobků ČR z EU pochází. Celkovou dynamiku zahraniční obchodní výměny a konkurenční schopnost českého zemědělství a potravinářství vyjadřuje stupeň krytí, tj. jak velký podíl dovozů je kryt vývozy. Česká republika v roce 2006 své importy pokryla exporty již ze 70,6 % [11].

2.3. Výroba vepřového masa

Produkce vepřového masa je v naší republice jedním z nejvýznamnějších zdrojů bílkovin a tuků. Významnou předností vepřového masa je výhodný poměr plnohodnotných a neplnohodnotných bílkovin, vysoká stravitelnost a vysoký obsah vitamínu B1.

Chov prasat má přednosti pro svou vysokou růstovou a reprodukční schopnost. Rychlejší obrat hospodářských zvířat umožňuje vyrábět více produkce s menším množstvím vázaného majetku. Jatečně zralé prase je možné získat již v 5 – 6 měsících jeho stáří. Vedle drůbeže má prase nejvyšší reprodukční schopnosti ze všech hospodářských zvířat. Vzhledem k tomu, že krmné dávky prasat jsou tvořeny převážně koncentrovanými krmivy, dochází k určitému oddělení výkrmu prasat od ostatních zemědělských odvětví a jsou zde patrné výrazné prvky industrializace [8].

Chov prasat je v ČR, stejně jako ve většině států EU a v dalších zemích významným agrárním odvětvím. Jeho podíl na hrubé zemědělské produkci dosáhl např. v roce 2005 v ČR zhruba 10 %, v EU-15 se pohyboval kolem 11 %. Chov prasat a výroba vepřového masa dlouhodobě patří v ČR k jednomu z nejvýznamnějších a tradičních odvětví živočišné výroby. Na produkci živočišné výroby se v roce 2005 podílel 25,3 %. Objemem výroby, celkovou spotřebou a spotřebou na obyvatele si drží vepřové maso mezi jednotlivými druhy masa trvale první místo. Nelze opomenout ani fakt, že prasata jsou důležitými konzumenty obilovin. Od roku 1999 však produkce vepřového masa v ČR trvale nedosahuje úrovně domácí spotřeby. Sílicí dovozy vepřového masa stlačují výrobu na stále nižší úroveň a toto se nezlepšilo ani po vstupu ČR do EU [14].

2.3.1. Stavy prasat v ČR

Současná situace v chovu prasat v České republice je charakterizována postupným poklesem celkových stavů prasat i prasnic, který nastal v důsledku postupného snížení spotřeby vepřového masa od počátku devadesátých let za současného zlepšování kvalitativních ukazatelů (spotřeba vepřového masa v roce 1990 činila 50 kg/obyvatele/rok,

celkový stav prasat činil 4,8 miliónu kusů – současná spotřeba vepřového masa je 41,5 kg/obyvatele/rok, stav prasat v IV. čtvrtletí 2006 byl 2,741 miliónu kusů).

Snížování počtu prasat v posledním desetiletí bylo a je odrazem nabídky a poptávky jatečných prasat a to nejen v České republice, ale i v sousedních zemích, jejichž trh má vliv i na český trh s vepřovým masem a jatečnými prasaty. Na početní stavy mělo vliv odbourávání obchodních bariér, které umožnilo zvýšení konkurence. Postupná liberalizace, která byla dosažena vstupem ČR do EU v květnu 2004, umožnila zejména snazší přístup vepřového masa na český trh.

Následkem několikaletého poklesu celkových stavů prasat dochází ke snížení soběstačnosti ve výrobě vepřového masa, která v roce 2006 činila 78,5 % (v roce 2004 byla 96,9 %) [13]. Nejvyšší stav prasat v České republice v poválečné historii se datuje rokem 1984, kdy celkové stavy prasat dosáhly 5,1 miliónu kusů. Byl to důsledek od počátku sedmdesátých let minulého století uplatňovaného hybridizačního programu, jehož cílem byla produkce finálního materiálu, který by splňoval požadavky jak obyvatel České republiky, tj. spotřebitelů, tak i požadavky zpracovatelského průmyslu na kvalitu jatečných prasat. Základním předpokladem byla intenzivní plemenářská práce, soustředění špičkového materiálu do šlechtitelských chovů, na ně navazujících chovů rozmnožovacích a produkce selat – finálních hybridů v chovech užitkových. Počínaje rokem 1955, kdy celkový stav prasat přesáhl tři milióny kusů, nastalo období stálého zvyšování stavů. V roce 1971, v počátku realizace hybridizačního programu, byly celkové stavy prasat 3,7 miliónu kusů, v roce 1973 přesáhly hranici 4 miliónů kusů a stále narůstaly při současném zvyšování spotřeby vepřového masa na 1 obyvatele České republiky.

Pokles celkových stavů prasat i stavů prasnic, který nastal v důsledku snížení spotřeby a současného zlepšení kvalitativních ukazatelů, se zatím nestabilizoval. Za deset let (v období od roku 1997 do 2006) došlo ke snížení celkových stavů prasat o 30,4 %, stavy prasnic poklesly o 29 %. Toto však nebyl již „příběh“ pouhého zlepšování kvalitativních ukazatelů, ani důsledek šlechtitelského úsilí, zvyšování přírůstků, snižování potřeby krmiv, zlepšování reprodukčních ukazatelů. Snížování stavů prasat v tomto desetiletí bylo odrazem nabídky a poptávky jatečných prasat, a to nejen v České republice, ale i v sousedních zemích, jejichž

trh má nepochybně vliv i na český trh s vepřovým masem a jatečnými prasaty. Trhy jsou vzájemně dostupnější díky postupující liberalizaci. Odbourávání obchodních bariér umožňuje zvýšení konkurence. To se týká především ceny jatečných prasat a vepřového masa.

V České republice došlo ke snížení celkových stavů prasat až na 2 840 375 kusů k 1.4.2006. Stalo se tak díky zvýšeným dovozům a napjatější finanční situaci, která byla jednak výkyvem cen za jatečná zvířata v předchozích letech a jednak potřebou dodatečných investic, které potřebuje značná část chovatelských zařízení, aby dodržela platné normy kladené na technologie z hlediska pohody zvířat a hygieny, dodržení předpisů, jejichž cílem je zachování životního prostředí bez negativních vlivů pro budoucí generace [12].

Pokles celkových stavů prasat i prasnic v roce 2006 pokračoval a zastavil se až v roce 2007. V Soupise hospodářských zvířat k 1. dubnu 2007 bylo vykázáno Statistickým úřadem 2 830 415 kusů prasat, což je o 0,4 % méně než k 1.4.2006. Stav prasnic se k 1.4.2007 dokonce mírně zvýšil na 224 878 kusů ve srovnání s údaji k 1.12.2006, kdy uveřejnil Český statistický úřad údaje v publikaci Výsledky chovu prasat. Stav prasnic k 1.12.2006 byl podle tohoto zdroje 221 291 kusů. Situace v oblasti cen zemědělských výrobců za jatečná zvířata je vnímána chovateli natolik nepříznivě v porovnání s vynaloženými náklady, že lze do budoucna předpokládat pokračování trendu snižování počtu prasat [13].

Vývoj stavů souvisí i s historií vývoje cen za jatečná prasata. Tento výkyv se projevil už od roku 2000, kdy během roku vzrostla cena o 13 Kč za 1 kilogram až na 49 Kč za 1 kilogram masa v prosinci 2000. Cena kulminovala v měsících červenci až září roku 2001 na 58 Kč za 1 kilogram masa, tj. více než 47 Kč za 1 kg živé hmotnosti. Prudce se zvýšila atraktivita tohoto odvětví. Došlo ke zvýšenému zapouštění, které nebylo doprovázeno zvýšeným odbytem. Nezvyšovala se spotřeba vepřového masa, ani přírůstek obyvatel. Nezvyšoval se odbyť na zahraničních trzích. Naopak, cena jatečných prasat v České republice nestačila konkurovat cenám v okolních zemích. Kromě roku 2000 došlo mezi Českou republikou a Evropskou unií k dohodě o postupném zrušení dovozních cel. Byly stanoveny vzájemné kvóty objemu vepřového masa, na které se neuplatňovalo dovozní clo ani vývozní subvence. Objem těchto kvót se postupně zvyšoval. Mezinárodní smlouvy stanovovaly

stejný objem pro dovoz do České republiky z EU a stejný objem možnosti vývozu z České republiky do EU. Českým vývozcům se na rozdíl od protistrany nepodařilo uplatnit své zboží na trzích EU tak, aby byly objemy příslušných kvót naplněny [12].

Tabulka 1 ukazuje vývoj stavů prasat v ČR od roku 2002 do začátku roku 2007.

Tabulka 1 : Vývoj stavů prasat v ČR – stav ke konci období v tis. kusech

Q.	Prasata celkem (tis. ks)						Z toho prasnice (tis. ks)					
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2002	2003	2004	2005	2006	2007
I.	3457	3362	3126	2876	2840	2834	297	282	250	232	229	225
II.	3628	x	x	x	x	x	305	x	x	x	x	x
III.	3663	3340	3053	2890	2826	x	298	279	246	254	224	x
IV.	3428	3308	2914	2719	2741	x	295	265	237	244	221	x

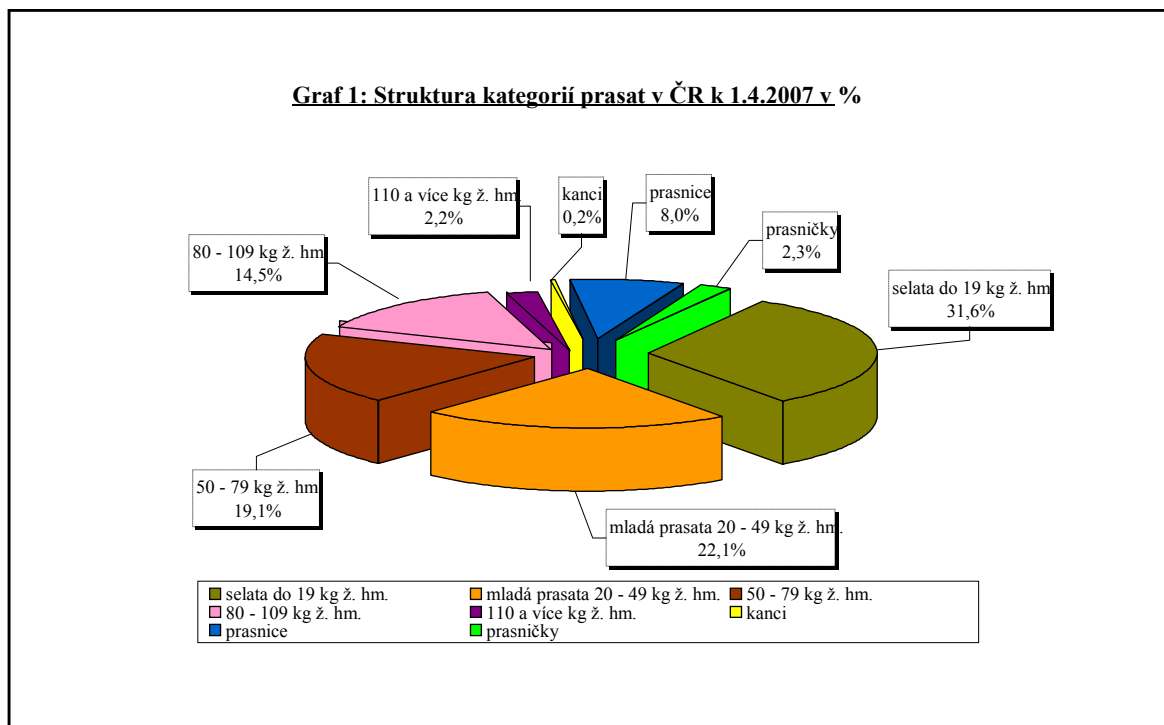
Pramen: ČSÚ – výsledky živočišné výroby

Tabulka 2 : Stavy prasat podle hmotnosti a účelu chovu v ČR v tis. kusech

Kategorie	k 1.4.2006	k 1.4.2007	Index (v %)
Prasata celkem	2840	2830	99,6
selata do 19 kg ž. hm.	882	883	100,1
mladá prasata 20 - 49 kg ž. hm.	663	617	97,4
Výkrm celkem:	997	1002	100,5
z toho: 50 - 79 kg ž. hm.	514	534	103,8
80 - 109 kg ž. hm.	420	406	96,7
110 a více kg ž. hm.	62	62	99,7
Chovná prasata celkem:	328	328	100,0
z toho : kanci	6	6	106,0
prasnice celkem	229	225	98,2
z toho zapaštěné prasnice	163	160	98,2
prasničky	65	64	98,3
z toho zapaštěné prasničky	45	45	101,0

Pramen: Výsledky chovu prasat k 1.4.2007

Graf 1: Struktura kategorií prasat v ČR k 1.4.2007 v %



Pramen: Výsledky chovu prasat k 1.4.2007

2.3.2. Bilance výroby vepřového masa

Objem výroby vepřového masa je limitován nejen úrovní poptávky a nabídky na domácím trhu, ale také schopností producentů a zpracovatelů konkurovat na zahraničních trzích. Celková domácí produkce vepřového masa zahrnuje tržní produkci sledovanou Českým statistickým úřadem (ČSÚ) a domácí porážky, které jsou stanovovány na základě odhadů.

Od roku 2001 do roku 2005 se celková domácí produkce vepřového masa snížila o 19,2 %, tj. o 112 tisíc tun živé hmotnosti. Ve srovnání s rokem 1995 to byl pokles o 26,4 %. Tržní produkce se za toto období snížila o 17,4 %, to je o 89 tisíc tun živé hmotnosti, což představuje pokles porážek jatečných prasat přibližně o 816 tisíc kusů.

Vlivem výskytu BSE v roce 2001 značná část spotřebitelů omezila spotřebu hovězího masa a orientovala se více na maso vepřové a drůbeží. Rostoucí poptávka a spotřeba vepřového

masa způsobily zvýšení cen zemědělských výrobců jatečných prasat. Díky příznivým cenám se stala pro většinu chovatelů prasat tato komodita velmi efektivní. To se promítlo během roku 2001 a hlavně v roce 2002 v nárůstu stavů prasat celkem ve vyšším počtu narozených selat. Po uklidnění obav spotřebitelů z BSE během roku 2002 došlo k oživení poptávky po hovězím mase a následně k poklesu poptávky po mase vepřovém, což se negativně promítalo do cen vepřového masa, jatečných prasat a rovněž i do výše produkce. Současně začalo docházet k postupnému snižování stavů prasat, růstu dovozu vepřového masa a vývozu živých prasat. Od roku 2003 výroba zaznamenala klesající trend. V roce 2005 se produkce ve srovnání s rokem 2004 poměrně razantně snížila, a to o 13,7 % na 472 tisíc tun živé hmotnosti a počet poražených prasat se dostal až pod hranici 4 mil. kusů. Jednou z hlavních příčin této situace byl výrazný nárůst dovozu partií vepřového masa určených především k dalšímu zpracování do výrobků [14].

V roce 2006 bylo pro produkci vepřového masa v ČR charakteristické další zvýšení dovozu i vývozu vepřového masa v důsledku úplné liberalizace trhu v rámci EU. Vliv na zahraniční obchod měl i vývoj cen v regionu, zvláště příkrý pokles od září 2006.

Následkem poklesu počtu narozených selat vznikla vyšší poptávka po této kategorii zvířat v ČR. Ta byla doplněna zvýšeným dovozem selat. Bilanci se živými prasaty tedy ovlivňoval především v roce 2005, 2006 a 2007 dovoz selat, a také v podstatně menším objemu i vývoz selat. I přes zvýšený vývoz vepřového masa a živých prasat je saldo mezinárodního obchodu stále záporné. Spotřeba vepřového masa stagnovala na úrovni 41,5 kg na obyvatele a neočekává se její výrazné zvýšení. Vzhledem k nižší produkci a zvýšení dovozu ze zahraničí se mírně snížily zásoby vepřového masa.

V celkové představě o vývoji komodity vepřové maso je nutné brát v úvahu i další druhy obchodovatelného zboží s podílem vepřového masa, mezi které patří uzené maso (CS 0210), uzenky a salámy (CS 1601) a konzervy (CS 1602). Ty mají vyšší přidanou hodnotu než živá prasata a výsekové vepřové maso čerstvé či zmrazené a vykazují v roce 2006 nárůst vývozu z ČR ale i dovozu. Finanční saldo zahraničního obchodu u těchto druhů zboží je stejně jako u vepřového masa záporné.

I v roce 2007 se očekává stálé snižování produkce, včetně domácích porážek a vyrovnání tohoto výpadku na českém trhu dovozem vepřového masa a selat. Vliv na další snížení soběstačnosti má snížení ceny zemědělských výrobců i rentabilita tohoto odvětví. Vývoj salda zahraničního obchodu bude závislý na schopnosti uplatnit zboží s vyšší přidanou hodnotou. EU se snaží podporovat prostřednictvím subvencí vývoz některých produktů z vepřového masa do třetích zemí. Umístění tohoto zboží z ČR na zahraničních trzích třetích zemí dosud bilanci vepřového masa ovlivňovalo pouze zanedbatelně [13].

Tabulka 3: Bilance výroby a spotřeby vepřového masa (tis. t ž. hm.)

Ukazatel	1995	2002	2003	2004	2005	2006	*2007
Počáteční zásoba	x	15,0	18,9	19,2	15,3	19,2	17,3
Výroba	650,0	585,4	579,9	547,0	472,0	449,3	435,0
Dovoz	12,0	34,3	40,2	89,3	159,5	165,7	183,0
Celková nabídka	x	634,7	639,0	655,5	646,8	634,7	635,3
Domácí spotřeba	666,7	586,0	602,5	564,6	579,7	572,5	574,0
Vývoz	0,3	29,8	17,3	75,6	47,4	44,9	46,0
Celková poptávka	x	615,8	619,8	640,2	627,1	617,4	620,0
Konečná zásoba	x	18,9	19,2	15,3	19,7	17,3	15,3
Soběstačnost	97,5	99,9	96,2	96,9	81,4	78,5	75,8

Pramen: Výsledky živočišné výroby za 4. čtvrtletí - ČSÚ

*odhad Mze a VÚZE

Tabulka 4: Porážky jatečných prasat v ČR v letech 2003 – 2007 (bez prasnic a kanců)

Ukazatel	2003	2004	2005	2006	*2007
tis. kusů	4414	4085	3760	3721	1561
tis. tun jatečné hm.	390,8	375,5	323,7	319,2	135,0
průměrná porážková hmotnost	108,9	107,7	105,9	108,1	111,1

Pramen: ČSÚ

*rok 2007 údaj za I. – V. měsíc

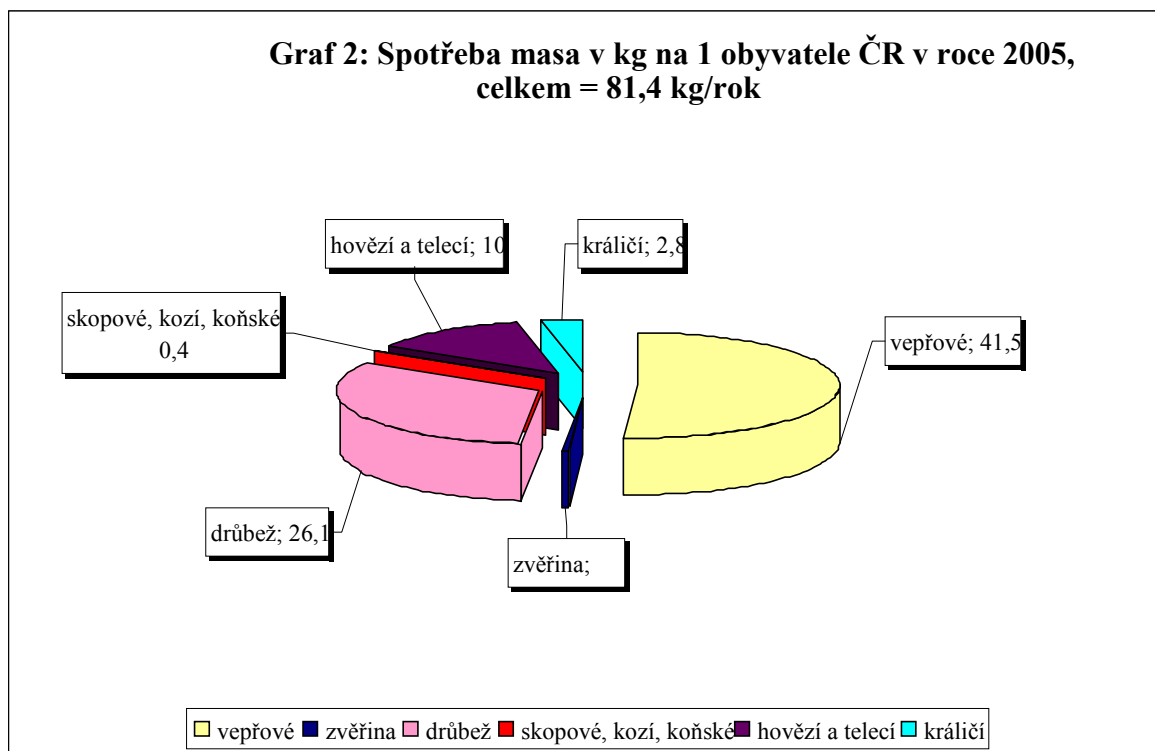
2.3.3. Spotřeba vepřového masa

Spotřeba vepřového masa na domácím trhu zahrnuje maso prodané jako maso výsekové, včetně masa spotřebovaného ve formě různých masných výrobků. Podle údajů Státního zemědělského intervenčního fondu (SZIF) je u sledovaných zpracovatelských podniků přibližně 50 % masa prodáno jako výsekové a stejný objem je zpracováván do výrobků [13].

Česká republika patří ve spotřebě vepřového masa k zemím nadprůměrným, zastoupení vepřového masa na celkové spotřebě masa v ČR dosahuje 51 %. Spotřeba vepřového masa na 1 obyvatele České republiky v roce 2005 byla 41,5 kg. Pro českého spotřebitele je vepřové maso stále nejvíce konzumovaným druhem masa.

V grafu 2 lze vidět spotřebu různých druhů masa v kg na 1 obyvatele ČR.

Graf 2: Spotřeba masa v kg na 1 obyvatele ČR v roce 2005



Pramen: ČSÚ ročenky, Spotřeby potravin

Nejvyšší celková spotřeba masa v ČR i spotřeba vepřového masa byla zaznamenána Českým statistickým úřadem v roce 1990 a od té doby se postupně snižovala. Od roku 1995 do roku 2005 poklesla spotřeba vepřového masa o 12,3 % (tj. o 81,7 tisíc tun živé hmotnosti). V období let 2001 – 2005 však již byla vyrovnaná a v průměru se pohybovala kolem 592 tisíc tun živé hmotnosti.

Pokles spotřeby vepřového masa mimo jiné souvisí také s poklesem podílu tohoto masa v některých masných výrobcích ve prospěch masa drůbežního. Ministerstvo zemědělství ve snaze řešit tento problém v legislativní rovině vydalo vyhlášku č. 264/2003 Sb. s účinností od 1.9.2003. Tato vyhláška stanovuje u vybraných výrobků, které druhy surovin mohou být při výrobě toho daného výrobku použity, a které jsou vyloučeny. Tato vyhláška umožňuje provádět kontrolu na legislativním základě a zajistit tak spotřebiteli pocit jistoty, že kupuje kvalitní zboží.

Diskuze na téma zvýšení spotřeby vepřového masa z pohledu zemědělských výrobců byla citlivě vnímána před vstupem ČR do EU, poté ustoupila do pozadí. Důvodem bylo, že propagace pro české výrobce by měla smysl tehdy, týkala-li by se vepřového masa průkazně s původem z ČR. Je nutné vnímat i skutečnost, že vepřové maso je konkurentem při výběru struktury spotřebního koše i ostatním druhům mas, především masu drůbežím a hovězím.

V dalších letech se neočekává výrazný růst celkové spotřeby vepřového masa, ani zvýšení jeho spotřeby na obyvatele, neboť cenově i rychlostí úpravy mu stále silněji konkuruje maso drůbeží. Odhaduje se, že individuální spotřeba v příštích letech by se měla pohybovat mírně nad 40 kg na obyvatele a rok [12].

V tabulce 5 je možné sledovat spotřebu vepřového masa v letech 2002 – 2006 ve vybraných zemích EU v kg/osobu/rok.

Tabulka 5: Spotřeba vepřového masa ve vybraných zemích v kg/osobu/rok

Země	2002	2003	2004	2005	*2006	*2006/2005 (v %)
ČR	40,9	41,5	41,1	41,5	41	-1,2

pokračování tabulky 5:

Dánsko	58,1	74,3	75,6	74,6	56,3	-24,5
Francie	36,5	36,4	35,3	34,3	35,4	3,2
Irsko	38,5	38,2	38,5	36,6	34,6	-5,5
Itálie	38,7	37,7	38,2	37,9	37,8	-0,3
Maďarsko	28,7	32,2	41,3	40,6	41,8	3,0
Německo	54	55,1	55,8	54,7	54,9	0,4
Polsko	41,5	43,6	46,7	46,9	49,5	5,5
Rakousko	56,6	57,9	58,1	55,9	56,1	0,4
Španělsko	66,8	66,8	65,2	64,4	64,1	-0,5
UK	25,6	25,4	24,8	24	23,5	-2,1

Pramen: ČSÚ

*předběžný odhad

2.3.4. Zahraniční obchod s vepřovým masem

Zahraniční obchod poměrně výrazně ovlivňuje výši domácí produkce a počty chovaných zvířat. Vstupem naší země do EU v roce 2004 se naše republika stala součástí jednotného trhu Společenství. V zahraničním obchodě České republiky došlo k zásadním změnám, neboť členské státy pro nás již znamenají vnitřní trh EU. Z hlediska zahraničního obchodu je rozlišován intra- a extrakomunitární obchod. Základními dokumenty pro provádění zahraničního obchodu ČR se staly principy společné obchodní politiky, smlouvy a ostatní listiny, celní tarify, kvóty a jiná ujednání mezi EU a příslušnými státy a dalšími mezinárodními institucemi.

Od roku 2000 došlo mezi Českou republikou a EU k dohodě o zrušení dovozních cel na předem definovaný objem vepřového masa. Tyto množstevně omezené obchody, označované termínem „dvounulová varianta“, započaly v druhé polovině roku 2000. Byly stanovovány vždy na pololetí a objem takto obchodovatelného zboží bez jakékoliv diskriminace v podobě cel a subvencí se stále zvyšoval.

Ze strany EU byly tyto kvóty vždy plně vyčerpány, avšak ze strany ČR se jich nepodařilo využít. Poměr dovozu a vývozu nebyl vyvážený. Převažoval dovoz vepřového masa do ČR, přičemž dovezené vepřové maso bylo v ČR zpracováváno pro domácí trh. V roce 2004 činil podíl dovozu vepřového masa z EU 15 na celkovém podílu dovozu 86 %. Naopak

podíl vývozu z ČR na celkovém vývozu vepřového masa do EU 15 v tomto období činil 10,2 %.

V roce 2006 se ze států, které přistoupily do EU společně s Českou republikou, dovezlo 29 051 tun vepřového masa, což bylo 25 % z celkového dovozu vepřového masa do České republiky. Vývoz vepřového masa do těchto zemí činil 17 336 tun (80 % z celkového vývozu). Dovozy a vývozy vepřového masa byl v roce 2005 i 2006 v poměru 5,2 : 1 ve prospěch dovozu. Česká republika byla po vstupu do EU pod tlakem vysokých dovozů způsobených mimo jiné tím, že země EU po ztrátě některých trhů hledaly nová odbytiště.

Nejprve Dánsko z politických důvodů a pak Polsko, z důvodů chybné deklarace vyváženého vepřového masa přišly o možnost vývozu do Ruska.

Zvýšení dovozů vepřového masa se týkalo i ostatních zemí.

Vysoký nárůst dovozu vepřového masa (jak je patrné z tabulky 6) po vstupu České republiky do EU se uskutečnil z Německa, ale i z Nizozemí, Španělska a Rakouska.

Tabulka 6: Dovozy vepřového masa (CS 0203) do ČR v tunách

Rok / Země	Německo	Dánsko	Polsko	Nizozemsko	Španělsko	Rakousko
2001	7 925	4 290	1	106	535	342
2002	9 339	3 375	0	640	1 279	291
2003	10 290	5 206	696	227	1 534	451
2004	27 502	7 365	4 249	2 576	3 948	4 710
2005	49 739	5 488	15 175	7 022	5 570	15 575
2006	43 351	3 217	25 802	10 515	6 750	14 109

Pramen: Celní statistika

Vepřové maso původem z České republiky se ocitlo pod mimořádně silným konkurenčním tlakem. Vysoký dovoz převyšoval schopnosti umístit vepřové maso původem z České republiky v zahraničí. Zvyšovalo se záporné saldo zahraničního obchodu s vepřovým masem a živými prasaty a v roce 2006 přesáhlo 4,4 mld Kč a tento trend pokračuje i v roce 2007 (viz tabulka 7) [13].

Tabulka 7: Objem zahraničního obchodu (v mil Kč) s vepřovým masem a živými prasaty (0203 a 0103)

Ukazatel	2003	2004	2005	2006	leden - květen 2006	leden - květen 2007
Dovoz	1 357	3 378	5 710	6 217	2 345	2 507
Vývoz	551	1 426	1 729	1 774	726	879
SALDO	-806	-1 942	-3 981	-4 443	-1 619	-1 628

Pramen: Celní statistika

Podíl živých prasat (CS 0103) na vývozu z České republiky v roce 2006 činil 27,5 % (v roce 2007 za období leden až květen 31 %), zatímco v dovozu pouhých 4,3 % (v období leden až květen 2007 to bylo 4,6 %).

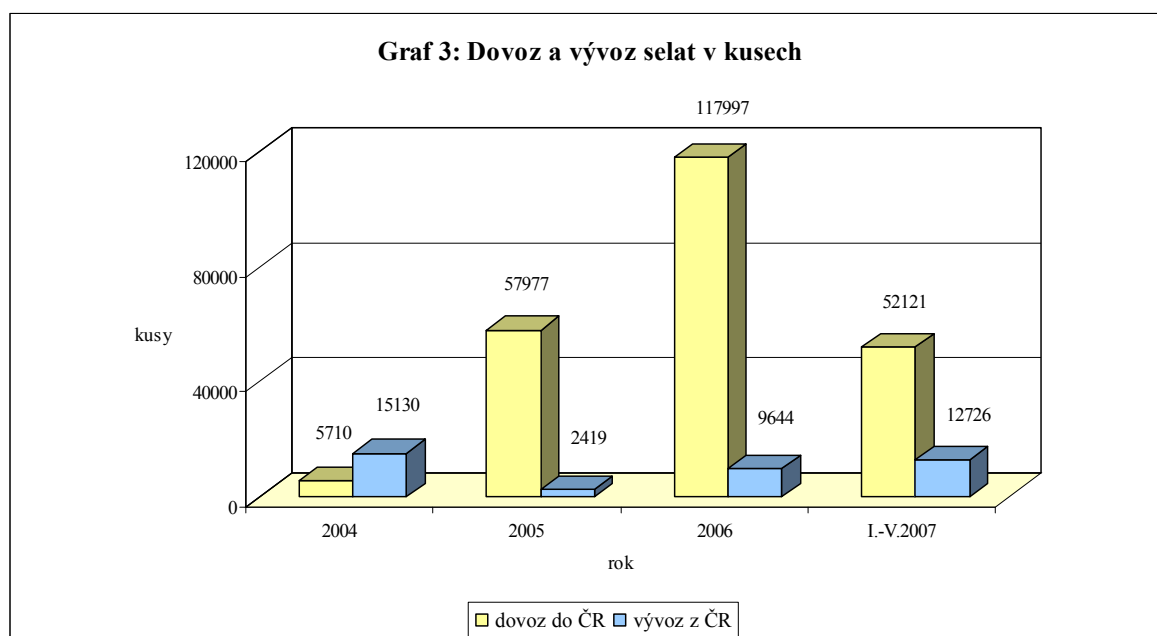
Na záporném saldu se podílí především rozdíl v objemu dovozu a vývozu, ale také skutečnost, že zboží vyvážené z České republiky je zboží s nižším podílem přidané hodnoty, než je tomu u dováženého zboží. Živá prasata jsou z pohledu potravinářské výroby surovina, tedy zboží s nižší přidanou hodnotou. Příznivěji se vyvíjí situace u uzenek a salámů, které se podílejí na vyšší přidané hodnotě. V roce 2006 zaznamenáváme zvyšující se objem vývozu a postupně snižující se hodnotu záporného salda zahraničního obchodu s tímto zbožím (CS 1601). Nejdůležitějšími odběrateli těchto zpracovaných výrobků jsou Polsko, Maďarsko a především Slovensko, které v roce 2006 odebralo 86 % vyvážených uzenek a salámů.

Obchod s vepřovým masem se v roce 2006 zvýšil ve srovnání s rokem 2005 jak v dovozu, tak ve vývozu. Vepřové maso vyvážíme převážně na Slovensko, kde podíl vývozu vepřového masa činí 70 % z celkového objemu finančního ohodnocení skupiny celních položek 0203. Slovensko je z pohledu vývozu živých prasat pro Českou republiku také nejdůležitějším partnerem. Na Slovensko bylo v roce 2006 vyvezeno 50 % z celkově vyvezených živých prasat v celkové hodnotě 252 mil. Kč. Celkově v roce 2006 odebralo Slovensko vepřové maso a živá prasata za 1,1 mld Kč, čímž se podílí 64 % na vývozu tohoto zboží z České republiky.

Nejvíce dováženého vepřového masa pochází z Německa, které v roce 2006 vyvezlo do České republiky 43 tisíc tun vepřového masa za 424 milióny Kč. Podíl Německa na dovozu do České republiky je nejvyšší, činí 38 % v porovnání celkové hmotnosti. Podíl Polska, který je druhým největším dovozcem, je 22 %. Celkově se na dovozu vepřového masa do České republiky v roce 2006 podílelo 23 zemí. V druhové skladbě převažuje z dovozu i vývozu chlazené maso (77 % z celkově dováženého vepřového masa). Nejčastěji dováženými položkami je vykostěné maso ve formě samostatně předkládaných kusů, které je deklarováno buď chlazené (CS 0203 1955) nebo mražené (CS 0203 2955). Tyto kusy masa tvoří polovinu celkového dovozu vepřového masa. Vepřové půlky tvoří 22 % z celkového dovezeného objemu vepřového masa, přičemž 82 % v jednotkové ceně 38,90 Kč za 1 kg je z Polska.

V roce 2007 zaznamenáváme v prvních pěti měsících prudký nárůst obchodu s vepřovým masem. Dovoz se zvýšil o 11,1 %, vývoz dokonce o 29,5 %. Z grafu 3 vyplývá, že dovoz selat do České republiky je výrazně vyšší než vývoz.

Graf 3: Dovoz a vývoz selat v kusech



Pramen: Celní statistika

Dovoz živých prasat byl orientován především na dovoz selat, kterých bylo v roce 2006 dovezeno 118 tisíc kusů, to je 85 % z celkově dovezených 139 tisíc kusů. Selata se dovážela i v období leden – květen roku 2007 v počtu 52 tisíc kusů. Selata měla německý, dánský a nizozemský původ. Selata se z České republiky i vyvážela – v počtu 5 tisíc kusů se vyvezla selata v roce 2006 do Chorvatska a 3,8 tisíce kusů na Slovensko, které odebralo za prvních pět měsíců roku 2007 více než 12 tisíc selat.

Živá prasata Česká republika téměř – až na výjimky v podobě plemenných prasat – nedovážela. Změna nastala až od roku 2004, kdy se v závěru roku začala dovážet selata. Dovoz této kategorie je hlavní příčinou dramatického zvýšení dovozu živých prasat i v roce 2006 a v roce 2007 tento trend pokračuje. Vývoj zahraničního obchodu s živými prasaty je možné sledovat v tabulce 8.

Tabulka 8: Vývoj zahraničního obchodu s živými prasaty (tuny) období kalendářního roku 2001 – 2006

Ukazatel	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Dovoz	28	198	49	569	3 677	5 523
Vývoz	2 630	7 138	4 415	55 239	17 353	14 263
SALDO	2 602	6 940	4 366	55 239	13 676	8 740

Pramen: Celní statistika

Vývoz živých prasat se v roce 2006 ve srovnání s rokem 2005 snížil na celkových 139 tisíc kusů, z čehož jatečných prasat bylo 91 %.

Ke zvýšení dovozu i vývozu došlo v prvních pěti měsících roku 2007. Vyvážela se z 81 % jatečná prasata, ale i 3 307 prasnic a 12,7 tisíce kusů selat. Vývoz představovala především jatečná prasata [12, 13, 14].

2.4. Výroba hovězího masa

Skot je pro člověka nejdůležitější užitkové zvíře. Přeměňuje plodiny, které nejsou vhodné jako potraviny pro člověka, na požitelné a životně důležité výrobky. Skot poskytuje mléko, maso, kůži a navíc může být využitý jako tažné zvíře. Zhruba 75 % všech pracovních sil v zemědělských podnicích se zabývá právě chovem skotu. Skot tedy představuje podstatnou část hrubé produkce a tržeb zemědělských podniků. Vedle toho poskytuje základní suroviny pro lidskou výživu a umožňuje hospodářsky využívat méně úrodné oblasti [8].

Chov skotu je v České republice ekonomicky, pracovní, materiálově a organizačně nejvýznamnějším odvětvím živočišné výroby našeho zemědělství. Z několika důvodů je současně hlavním a zároveň nezastupitelným odvětvím nejen živočišné výroby, ale celého agrárního sektoru České republiky. Jeho schopnost přeměňovat objemná krmiva na kvalitní živočišné produkty je hlavním důvodem úzké vazby chovu skotu na zemědělskou půdu. Spolu s nutností respektovat ekologická hlediska se význam chovu skotu zvyšuje při udržování trvalých travních porostů v přirozeném a kulturním stavu, zejména v podhorských a horských regionech. Chov skotu má pozitivní vliv na úrodnost půdy ale ve všech výrobních oblastech České republiky. Prodej produktů chovu skotu – především mléka a masa, zajišťuje relativně stálé finanční příjmy zemědělských podniků během celého hospodářského roku, vytváří a udržuje pracovní místa nejen přímo v zemědělské výrobě, ale i v mnoha navazujících oblastech služeb a především v dalším zpracovatelském průmyslu.

Z hlediska plemenné příslušnosti v mléčné produkci je v České republice v současné době početně nejvíce zastoupeno plemeno holštýnského skotu, na které početním zastoupením navazuje plemeno českého strakatého skotu s výhodným využitím obou směrů jeho kombinované užitkovosti.

V rámci kontroly mléčné užitkovosti v celé České republice bylo v kontrolním roce 2005/2006 dosaženo užitkovosti 7 155 litrů mléka za laktaci, což bylo navýšení o 262 litry mléka oproti předcházejícímu kontrolnímu období.

U českého strakatého skotu došlo v roce 2006 k meziročnímu nárůstu mléčné užitkovosti o 186 kg a užitkovost dosáhla 6 175 kg mléka při tučnosti 4,08 % a 3,46 % obsahu bílkovin. U mezidobí došlo poprvé od roku 1990 ke snížení o dva dny na 400 dní, přičemž je předpoklad, že se tento ukazatel reprodukce bude po mnoha letech nepříznivého vývoje nadále zlepšovat.

V rámci chovu holštýnského skotu bylo dosaženo 8 170 litrů mléka při tučnosti 3,81 % a obsahu bílkovin 3,26 %. Mezidobí také poprvé od roku 1990 u tohoto plemene pokleslo ze 423 na 421 dní.

I tak je mezidobí v rámci České republiky dlouhé a vlastní reprodukce včetně plodnosti a navazující ukazatele odchovu telat zůstává jedním z hlavních problémů mnoha našich stád [18].

V rámci chovu skotu se zaměřením na masnou užitkovost bylo v roce 2006 v České republice chováno a uznáno 12 masných plemen – v abecedním pořadí:

- aberdeen angus,
- belgické modro-bílé,
- blonde d'aquitane,
- galloway,
- gasconne,
- hereford,
- highland,
- charolais,
- limousin,
- masný simentál,
- piemontese,
- salers.

K 31.12.2006 bylo v Ústřední evidenci registrováno 279,7 tis. zvířat masných plemen, z toho připadalo 38 % na krávy, 37 % na jalovice a 25 % na býky [7].

Rok 2006 byl z hlediska chovu skotu náročným obdobím. V podmínkách EU není rozvoj chovu skotu a udržení stávající pozice ČR na trhu s mlékem a masem snadnou záležitostí. Stejně jako v minulosti se i v roce 2006 toto odvětví vyznačovalo klady a nedostatky. Negativní prvky obvykle souvisejí s nepříznivým vývojem příjmů (tržeb a dotací) a ekonomických výsledků produkce, které jsou ovlivňovány mimo jiné rozdíly ve společné zemědělské politice mezi starými a novými státy EU. Postupné navyšování přímých plateb z prostředků unie (do roku 2013) a dobré výrobní a ekonomické výsledky mnoha podniků s chovem skotu i ve stávajících podmínkách poukazují na možnost zlepšení aktuální situace.

Nepříznivý vývoj vykazuje produkce jatečného skotu, resp. výroba hovězího masa, a to i přes mírné zvýšení stavů krav bez TPM. Hlavními příčinami této situace je snížení stavů skotu celkem a ekonomické důvody, které mají mimo jiné za následek zvyšující se vývozy zástavového skotu a telat. Důsledkem tohoto stavu je pokles objemu tržeb chovatelů skotu, nárůst dovozů hovězího masa, snižování spotřeby krmiv, pokles počtu pracovních míst, nižší využití kapacity jatek a zpracovatelského průmyslu, zvyšování záporné bilance zahraničního obchodu aj. I při nízké spotřebě na obyvatele se ČR postupně stává, stejně jako celá EU, čistým dovozcem hovězího masa.

I přes uvedené problémy a pokračující útlum však agrární sektor vykázal v roce 2006 pozitivní ekonomický výsledek. Odhadovaný zisk celého odvětví ve výši 7 až 8 mld. Kč byl však realizován převážně díky dotacím z rozpočtu EU a z domácích prostředků. Na odpovídající a s vyspělými zeměmi srovnatelné úrovni plnilo zemědělství dobře zejména výrobní úkoly, to znamená zásobování obyvatelstva dostatečným sortimentem kvalitních potravin. Nízké početní stavy skotu a ovcí však neumožňovaly na žádoucí úrovni plnit všechny neprodukční funkce, mezi které patří ekonomické a ekologické využívání TTP, udržování krajiny, zachování zaměstnanosti především v podhorských a horských oblastech a rozvoj životnosti venkova.

Zdravotní stav skotu je na velmi dobré úrovni, není zaznamenáván výskyt chorob přenosných na člověka a stále menší počet pozitivních případů bovinní spongiformní encefalopatie (BSE) je řešen dle směrnic SVS, které vycházejí z předpisů EU.

Česká republika splňuje všechny náležitosti týkající se identifikace a registrace v chovu skotu v souladu s legislativou EU.

Problémem je nízká úroveň reprodukčních ukazatelů. Současná spotřeba hovězího masa je u nás na úrovni pouze 10 kg na obyvatele a rok. Produkce telat zejména v chovu krav bez tržní produkce mléka je přitom z velké části vyvážena jako zástavový skot mimo republiku. Chov skotu se zásadním způsobem podílí na údržbě krajiny a to především v podhorských a horských oblastech státu, pozitivně lze hodnotit zavádění nových technologií do chovu skotu, které podstatnou měrou pozitivně ovlivňují nejen nákladovost skotu, ale i kvalitu a nezávadnost výsledných produktů chovu skotu [11].

2.4.1. Stavy skotu v ČR

V uplynulých letech se v České republice měnily početní stavy a složení stáda skotu. Vlivem stoupající úrovně užitkovosti dojených krav a stanovené kvóty nákupu mléka stavy dojených krav postupně klesají. Naopak chov krav bez tržní produkce mléka zaznamenával každým rokem (kromě roku 2006) nárůst početních stavů a to především ve znevýhodněných oblastech státu. Ve zvýšení počtu krav bez tržní produkce mléka se plně projevil zájem využívání specializovaných masných plemen skotu nejen k údržbě krajiny, ale také k produkci kulinářsky kvalitního hovězího masa.

Vývoj početních stavů skotu v ČR v období let 2002 až 2007 zobrazuje tabulka 9.

Tabulka 9: Vývoj početních stavů skotu v ČR celkem a krav dle kategorií (ks), v letech 2002 - 2007

Kategorie	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Skot celkem	1 520 136	1 473 828	1 428 329	1 397 308	1 373 645	1 391 393
Krávy s tržní produkcí mléka	495 962	466 173	436 806	432 578	424 017	410 349
Krávy bez tržní produkce mléka	100 333	124 149	136 081	141 146	139 706	154 337
Krávy celkem	596 295	590 322	572 887	573 724	563 723	564 686

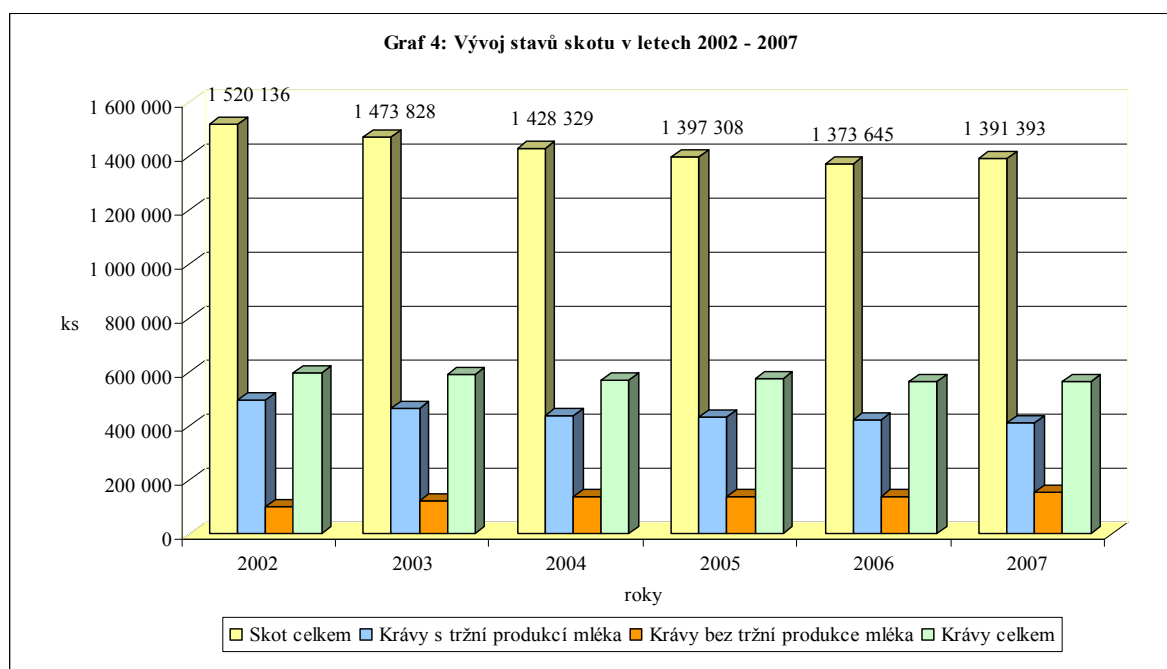
Pramen ČSÚ – Soupis hospodářských zvířat k 1.3. daného roku do roku 2002

Poznámka: od roku 2003 je soupis hospodářských zvířat k 1.4. daného roku

Z tabulky lze vysledovat, že ve sledovaném období 1. duben 2006 – 1. duben 2007 se projevilo (poprvé od roku 1990) navýšení celkových stavů skotu o 17 748 kusů na 1 391 393 kusy (meziročně 101,3 %). U krav bez tržní produkce mléka došlo ke zvýšení početních stavů o 14 631 kus na 154 337 kusů (meziročně 110,56 %) [18].

Naopak, u krav s tržní produkcí mléka došlo k poklesu o 13 668 kusů na 410 349 kusů krav (meziročně 96,8 %). Vývoj stavů skotu z tabulky 9 znázorňuje pro přehlednost graf 4.

Graf 4: Vývoj stavů skotu v letech 2002 – 2006



Pramen: ČSÚ – soupis hospodářských zvířat

2.4.2. Produkce hovězího masa v ČR a v EU

Z dostupných oficiálních údajů Evropské komise a úřadu Eurostat je patrné, že produkce masa v zemích EU v uplynulých šesti letech nezaznamenala žádné dramatické výkyvy [16]. Produkce hovězího masa zaznamenala v období let 2000 až 2005 v zemích EU mírný pokles objemu z 8 mil. tun jatečně upravených těl (JUT) na 7,85 mil. tun JUT. Příčinou tohoto poklesu byla taktéž situace v hlavních produkčních zemích EU-15 (zejména pak

v Německu, Itálii a Irsku), kde byl v uvedeném období zaznamenán pokles produkce hovězího a telecího masa nejvýrazněji. Mírný nárůst produkce v tomto období nicméně zaznamenala Francie, Velká Británie, Španělsko a Portugalsko. Do roku 2013 je Evropskou komisí odhadován další pokles produkce hovězího a telecího masa v EU, která by v tomto období měla dosahovat 7,76 mil. tun JUT. Současně Evropská komise předpovídá postupné zvyšování dovozu hovězího a telecího masa z třetích zemí a snižování jeho vývozu z EU. Tímto dojde ke zvýšení závislosti EU na celosvětové produkci hovězího masa, zejména pak na jeho dovozech z Brazílie a Argentiny.

Bilanci výroby a spotřeby hovězího masa v letech 2000 – 2007 můžeme sledovat v tabulce 10. Produkce hovězího masa v ČR např. v roce 2006 stoupla o 2,2 % oproti roku 2005, návazně na růst jeho spotřeby (meziročně o 2,3 %).

Tabulka 10: Bilance výroby a spotřeby hovězího masa (tis. t živ. hm.), v letech 2000 - 2005

Ukazatel	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Počáteční zásoba	7,0	5,0	9,0	8,9	9,0	7,7	11,9	12,0
Výroba	208,0	208,5	201,7	198,4	177,0	166,9	170,6	173,0
Dovoz	12,6	0,4	5,8	6,9	19,2	35,8	34,6	36,0
Celková nabídka	227,6	213,9	2165,0	214,2	205,2	210,4	217,1	221,0
Domácí spotřeba	210,5	169,1	184,5	187,7	151,0	158,0	161,7	162,0
Vývoz	12,1	35,8	23,1	17,5	46,5	40,5	43,4	49,0
Celková poptávka	222,6	204,9	207,6	205,2	197,5	198,5	205,1	211,0
Konečná zásoba	5,0	9,0	8,9	9,0	7,7	11,9	12,0	10,0
Soběstačnost	98,8	123,3	109,3	105,7	117,2	105,6	105,5	106,8

Pramen: Měsíční výsledky živočišné výroby za prosinec, ČSÚ; Výsledky živočišné výroby za 4. čtvrtletí, ČSÚ

Poznámka: rok 2007 prognóza Mze, VÚZE

Pro aktuální a perspektivní produkci jatečného skotu jsou nezbytné odpovídající početní stavy zvířat. Úměrně poklesu početních stavů hlavních kategorií skotu se dlouhodobě snižuje i počet porážek zvířat a produkce hovězího masa. Porážky skotu v ČR v letech 2000 – 2007 a také průměrnou porážkovou hmotnost skotu v těchto letech ukazuje tabulka 11. Celková produkce v jatečné hmotnosti poklesla z 106 tis. tun v roce 2001 o 26,3 tis. tun a

25 % na cca 80 tis. tun v roce 2006. I přes značný pokles domácí spotřeby hovězího masa (v letech 2001 až 2006 o cca 7,3 tis. tun a 4,3 % na 161,7 tis. tun v živém) bylo z důvodu vysokých exportů jatečného skotu a hovězího masa (cca 43,4 tis. tun v živém) v roce 2006 dovezeno kolem 34,6 tis. tun jatečného skotu (v živém) a hovězího masa ze zahraničí [7].

Tabulka 11: Porážky skotu v ČR v letech 2000 – 2007

Ukazatel	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	*2007
tis. kusů	374	355	375	373	336	281	274	91
tis. tun jatečné hm.	108,2	106,0	109,5	108,1	96,7	81,0	79,7	26,6
průměrná porážková hmotnost (kg ž. hm.)	535,2	551,8	540,4	530,0	527,2	528,5	534,1	548,9

Pramen: ČSÚ, Měsíční přehled o porážkách hospodářských zvířat

Poznámka: *rok 2007 leden - duben

2.4.2.1. Výhled výroby hovězího masa

Předpoklad výhledu výroby hovězího masa v ČR do roku 2010 je takový, že stavy skotu již nebudou klesat, stavy krav celkem se budou udržovat na úrovni 560 – 570 tis. kusů, stavy krav na mléko budou limitovány kvótou.

Spotřeba hovězího masa v ČR by se měla pohybovat mírně nad 10 kg / osobu / rok.

Dovozy budou realizovány především v mase, a to na úrovni let 2005, 2006, vývozy budou realizovány zejména v živém jatečném a zástavovém skotu a výrazně neporostou.

V rámci EU je Evropskou komisí odhadován do roku 2013 další pokles produkce hovězího a telecího masa v EU, která by v tomto období měla dosahovat 7,76 mil. tun JUT. Současně Evropská komise předpovídá postupné zvyšování dovozu hovězího a telecího masa z třetích zemí a snižování jeho vývozu z EU. Tímto dojde k zvyšování závislosti EU na celosvětové produkci hovězího masa, zejména pak na jeho dovozech z Brazílie a Argentiny.

2.4.3. Spotřeba hovězího masa

Hovězí maso bylo dlouho neoblíbenějším sortimentem světového masného spotřebního koše. Poprvé bylo předstiženo v roce 1965 masem vepřovým a v roce 1996 dokonce i

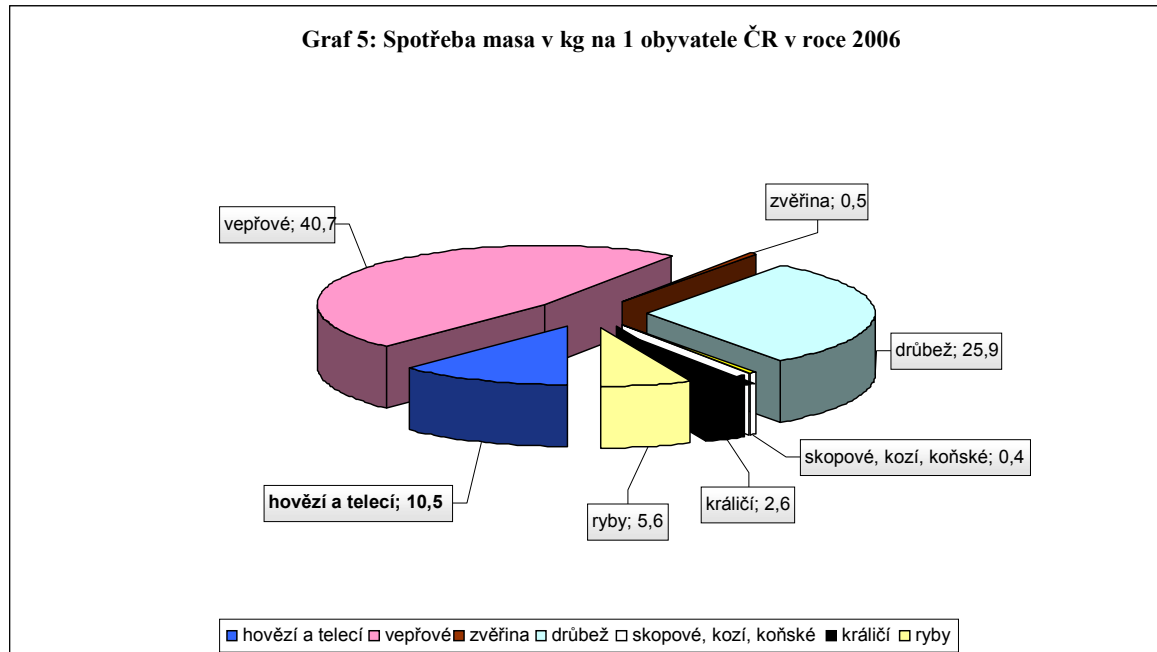
masem drůbežím. Jednalo se o celosvětový trend, zatímco spotřeba hovězího masa během tohoto období celosvětově stagnovala, ostatní masa se prudce rozvíjela. V zemích EU došlo k mírnému poklesu teprve v devadesátých letech, u nás byl ale sestup velmi rychlý.

Za poklesem zájmu spotřebitelů o hovězí maso byla po roce 1990 především cena hovězího, které se po liberalizaci cen stalo nejdražším druhem masa. Nepříznivý dopad měla také aféra kolem BSE, na níž lidé reagovali snížením poptávky po hovězím. Od té doby se skot vyšetřuje a důvěru spotřebitelů se podle producentů podařilo obnovit. Spotřeba hovězího masa se ale i přes mírný vzestup na předchozí úroveň již nevrátila [9].

Spotřeba hovězího masa včetně telecího v České republice v roce 2004 byla 10,4 kg na osobu za rok. V roce 2005 spotřeba poklesla o 0,4 kg na 10 kg na osobu a rok, v roce 2006 opět vzrostla o 0,5 kg na 10,5 kg na osobu a rok. Do roku 2010 se předpokládá, že spotřeba hovězího masa v ČR by se měla pohybovat mírně nad 10 kg / osobu / rok [15].

Spotřebu nejdůležitějších druhů masa v roce 2006 zachycuje graf 5.

Graf 5: Spotřeba masa v kg na 1 obyvatele ČR v roce 2006



Pramen: ČSÚ

Spotřeba hovězího a telecího masa je tradičně velmi vysoká ve Francii a Itálii. Za těmito zeměmi následuje Belgie, Dánsko, Rakousko, Finsko a Švédsko. V Německu a Portugalsku je spotřeba hovězího a telecího masa vzhledem k preferencím masa vepřového nízká.

Spotřeba hovězího a telecího masa v jednotlivých zemích EU-15 v období let 1995 až 2000 měla pozvolně klesající trend. V tomto období došlo k výraznějším změnám ve spotřebě hovězího a telecího masa pouze v případě některých členských zemí EU (Německo, Řecko, Francie, Nizozemsko, Dánsko a Česká republika).

Spotřeba hovězího masa je v České republice nižší než činí průměrná úroveň států EU, přestože se průměrná spotřeba i v EU snížila o 0,9 kg v roce 2000 proti roku 1999. V roce 2007 byla průměrná spotřeba hovězího masa v EU zhruba 18 kg na osobu, v České republice to bylo necelých 11 kg na osobu. Do roku 2013 je Evropskou komisí odhadován další pokles spotřeby hovězího masa v EU, která by měla dosáhnout objemu 8,46 mil. tun JUT (to je průměr 17,1 kg na osobu za rok) [9].

2.4.4. Zahraniční obchod s hovězím masem

Zahraniční obchod s živým skotem má stále stoupající tendenci – hlavně vývoz, čímž se výsledné obchodní saldo nachází stále v kladných hodnotách. Je to způsobeno především vyššími nákupními cenami zástavového skotu a některých kategorií jatečného skotu v některých jiných zemích než jsou u nás. U dovozů do České republiky se nejvíce projeví dovozy skotu ze Slovenska. Na dovozu se ale začínají projevovat opatření Státní veterinární správy (SVS) spojená s onemocněním bluetongue, které se začalo objevovat v některých státech, včetně Německa. I přes snížení počtů zvířat kombinovaného plemene českého strakatého skotu se v žádném ohledu nesnížil význam jeho chovu, protože ten je nyní se svou užitkovostí a kvalitou produkce jak mléka, tak i masa srovnatelný se specializovanými plemeny. Domácí český strakatý skot je velmi dobře přizpůsoben zdejšímu klimatickým a půdním podmínkám a zdravotní stav a kondice jsou na velmi dobré úrovni. Pozitivně se projevuje vysoká odbornost a schopnosti našich chovatelů, chovatelských svazů a sdružení, spolupracujících plemenářských, šlechtitelských a výživářských

organizací a firem, vědeckovýzkumných a vývojových pracovišť a ústavů včetně českého zemědělského školství.

Vývoj vývozu živého skotu je ovlivněn situací na domácím trhu. Od roku 1997 do roku 2000 se vývoz živého skotu významně snižoval, v porovnání let 2000 a 2001 již došlo ke zvýšení vývozu o 5 882 kusů, což činilo navýšení o 58 326 tis. Kč. Od roku 2001 nastal zlom a Česká republika začala vyvážet stále větší množství živého skotu (CS 0102) [11]. Vývoz živého skotu v letech 1997 až 2007 ukazuje tabulka 12.

Tabulka 12: Vývoz živého skotu – skupina celních položek 0102 – v letech 1997 – 2007

rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	*2007
kusy	83 617	67 146	53 846	40 310	46 192	61 806	89 154	114 757	147 602	125 624	49 979
tuny	22 270	18 207	12 133	8 811	11 860	10 928	13 960	25 758	36 709	x	x

Pramen: Statistika zahraničního obchodu

*období leden – duben

x... od roku 2006 se v celní statistice neuvádí hmotnost skotu

I z tabulky 13 je zřejmé, že se objem vývozu živého skotu v posledních sledovaných letech zřetelně zvyšoval, že dovozy zvířat vykazovaly při výrazně nižších objemech značné meziroční kolísání, a že na rozdíl od zahraničního obchodu s hovězím masem (viz tabulka 14) je při obchodu z živým skotem dlouhodobě vykazován výrazný převis vývozu nad dovozy. Objem zahraničního obchodu s živými zvířaty se zvyšuje v důsledku trvalé poptávky zahraničních chovatelů po zástavových zvířatech a dalších kategoriích skotu (např. po chovných jalovicích a prvotelkách).

Tabulka 13: Vývoj zahraničního obchodu s živým skotem v letech 2001, 2003 – 2006

Rok	objem (tuny)		cena (Kč/kg)		finanční hodnota (tis. Kč)		
	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	saldo
2001	252	11 860	63,92	44,74	16 127	530 614	514 487
2003	1 762	13 690	37,33	44,79	65 794	613 270	547 476
2004	2 256	25 835	40,55	53,34	91 470	1 378 000	1 286 530
2005	1 480	36 709	57,65	55,08	85 351	2 022 072	1 936 721

pokračování tabulky 13:

2006*	2000*	125 613*	x	x	x	x	x
-------	-------	----------	---	---	---	---	---

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ a VÚZE

* kusy (hmotnost a finanční vyjádření dovozu a vývozu zvířat nebyly za rok 2006 vykázány)

Bilance zahraničního obchodu s čerstvým a zmrazeným hovězím masem (položky celního sazebníku 0201 a 0202) byla v minulých letech ovlivněna výskytem nebezpečných nákaz v evropských státech., proto je bilanci dosaženou v roce 2003 nutno hodnotit ve vztahu k omezení dovozů a ekonomické podpoře exportů.

Vzhledem k nadprodukcí jatečného skotu v ČR vyvolané nízkou domácí spotřebou hovězího masa nelze výsledky zahraničního obchodu v letech 2005 a 2006 hodnotit jako pozitivní. Např. v roce 2006 byl objem dovozů hovězího masa do ČR přibližně šestkrát vyšší než objem vývozu z ČR. Výsledkem této obchodní transakce je pasivní bilance ve výši 13,7 tis. tun a 1 064 mil. Kč [18]. Vývoj zahraničního obchodu s hovězím masem v letech 2001, 2003 – 2006 znázorňuje tabulka 14.

Tabulka 14: Zahraniční obchod s hovězím masem v letech 2001, 2003 – 2006

Rok	Vývoz			Dovoz			Saldo		
	tun	mil. Kč	Kč/kg	tun	mil. Kč	Kč/kg	tun	mil. Kč	Kč/kg
2001	12 576	585	46,52	94	9	94,9	12 482	576	-48,38
2003	2 787	147	52,74	2 033	134	65,91	754	13	-13,17
2005	2 097	178	85	17 337	1 229	70,92	-15 240	-1 051	-14,08
2006	2 718	243	89,43	16 373	1 307	79,88	-13 655	-1 064	-9,55

Pramen: Statistika zahraničního obchodu ČSÚ a VÚZE

3. Metodika

3.1 Cíl práce

Cílem mé diplomové práce je analyzovat vybrané faktory výroby hovězího a vepřového masa ve vztahu ke konkurenceschopnosti.

3.2. Zdroje vstupních informací

K naplnění cíle diplomové práce byly použity informace z Výzkumného ústavu zemědělské ekonomiky v Praze (VÚZE), ze Situačních a výhledových zpráv vydávaných Ministerstvem zemědělství (www.mze.cz), z Ročenek vydávaných Českomoravskou společností chovatelů a dále z odborných časopisů Zemědělec, Farmář, Potravinářská revue a Potravinářský zpravodaj.

Získaná data (náklady, tržby - ceny zemědělských a průmyslových výrobců, spotřebitelské ceny) jsou uvedena jako průměrné hodnoty za sledovaná období v České republice.

Dále byly analyzovány vybrané faktory výroby vepřového a hovězího masa, které mají vliv na konkurenceschopnost těchto odvětví výroby.

3.3 Období šetření

Výsledná ziskovost nebo ztrátovost výroby vepřového masa byla šetřena za období let 1995, 2001 – 2005. U hovězího masa byla prováděna tato šetření za období let 1996 – 2005 a je zmíněn i odhad za rok 2006.

Ceny zemědělských výrobců jsou uvedeny po měsících v období od roku 2000 až do června 2007. Ceny průmyslových výrobců a spotřebitelské ceny jsou uvedeny po měsících v období roku 2003 až do června 2007.

3.4. Technika zpracování dat

Získaná data byla zpracována za použití běžných statistických metod a uspořádána do tabulek, grafů a textu.

3.5. Použité zkratky

B	...	bramborářská výrobní oblast
BO	...	bramborářsko – obilnářská výrobní oblast
ČR	...	Česká republika
ČSÚ	...	Český statistický úřad
DHM	...	dlouhodobý hmotný majetek
DNHM	...	dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek
EK	...	Evropská komise
ES	...	Evropské společenství
EU	...	Evropská unie
FADN	...	Farm Accountancy Data Network
g	...	gram
H	...	horská výrobní oblast
JUT	...	jatečně upravené tělo
K	...	kukuřičná výrobní oblast
Kč	...	koruna česká
KD	...	krmný den
kg	...	kilogram
mld	...	miliarda
MLLT	...	musculus longissimus lumborum et thoracis
Ř	...	řepařská výrobní oblast
SEUROP	...	systém klasifikace jatečně upravených těl
SZIF	...	Státní zemědělský intervenční fond
t	...	tuna

tř. j.	...	jatečná třída
TTP	...	trvalý travní porost
VDJ	...	velká dobytčí jednotka
VÚZE	...	Výzkumný ústav zemědělské výroby
WTO	...	World Trade Organization
ž. hm.	...	živá hmotnost

4. Vlastní práce

4.1. Vepřové maso

4.1.1. Účel chovu prasat

Chov prasat je vysoce specializovaná forma výroby a lze jej rozčlenit do kategorií prasníc a kanců, odstavu selat a výkrmu prasat.

Hlavním hospodářským účelem chovu prasat je produkce vepřového masa pro lidskou potravu. Vepřové maso se konzumuje čerstvé, konzervované nebo zpracované v potravinářských výrobcích. Jeho spotřeba se v různých částech světa značně liší, přesto je ze všech druhů mas z celosvětového pohledu nejoblíbenější. V novodobé historii bylo prase šlechtěno jak na vysokou úroveň protučnělosti, kdy požadovanou komoditou bylo sádlo, tak na vysokou zmasilost s hlavní komoditou vepřové maso. To, zda má být jatečné tělo tučné nebo zmasilé, závisí z velké části na národních preferencích. V posledních 40 letech došlo v Evropě ke snížení obsahu tuku v jatečném těle, který prakticky dosáhl požadované úrovně a jeho další pokles by nebyl již žádoucí.

Produkce jatečných prasat a následný obchod s vepřovým masem v Evropě vykazují tendenci rozlišovat tři typy. První – nejrozšířenější využívá vepřové maso jako surovinu pro výrobu velkého množství masných výrobků a uspokojuje poptávku po cenově dostupném mase. Druhý typ, jehož význam roste hlavně v západní Evropě, naplňuje poptávku po vepřovém mase s vysokou senzoricou kvalitou, které se získává z bekonovaných prasat o hmotnosti jatečného těla 60 až 80 kg. Tento typ vyžaduje velmi pečlivé opracování jatečných partií s vysokým obsahem svaloviny a nízkou úrovní podkožního tuku při zachování adekvátního zastoupení vnitrosvalového tuku. Třetí typ produkce je zaměřen na výkrm prasat pro výrobu šunky jako je prosciutto v Itálii nebo cerrano ve Španělsku, za pomoci suché konzervace pomalými přírodními procesy. Na tento typ jsou zvířata porážena

ve vyšších hmotnostech a to 150 – 180 kg. Také vyřazené prasnice mohou být prodány za výhodné ceny pro tyto účely.

Pro rozvoj chovu prasat je nezbytné, aby po vepřovém mase byla poptávka, která vychází především z jeho bezpečné konzumace a je spojována s naplněním požadavků kvality a cenové dostupnosti. Ve stále vyšší míře však musí produkce masa splňovat další kritéria. Jedná se např. o metody chovu a zacházení se zvířaty během dopravy na jatky a při porážkách podle požadavků welfare a etiky. Velmi důležité je, aby produkční prostředí bylo přátelské nejen ke zvířatům a ošetřovatelům, ale také k přírodnímu prostředí, s důrazem na jeho ochranu a trvalou udržitelnost. Všechna tato opatření vyžadují relativně vysoké kapitálové i provozní náklady, které mohou zajistit především velké podniky. Podmínky pro výrobu vepřového masa v EU jsou tvrdé a svět samozřejmě nezajímá, zda máme v pořádku welfare či ekologii chovů. Svět zajímá cena a dává přednost levnějšímu vepřovému odjinud. I proto celá Evropa jako největší vývozce vepřového masa dnes na světových trzích ztrácí konkurenceschopnost. Maso tedy na evropském trhu zůstává a je připravené pro nás.

Naplněním poptávky po kvalitním vepřovém mase bylo v Evropě dosaženo zvýšenou výkonností prasat v ukazatelích reprodukce, výkrmnosti a jatečné hodnoty, včetně kvality masa. Za perspektivní cílové ukazatele užítkovosti z hlediska rentability a konkurenční schopnosti lze ve shodě se Svazem chovatelů prasat v Čechách a na Moravě považovat tyto hodnoty [1]:

- Počet odchovaných selat na prasnici a rok.....25,
- Průměrný denní přírůstek v předvýkrmu (g).....400,
- Průměrný denní přírůstek ve výkrmu (g).....850,
- Průměrná spotřeba krmné směsi na 1 kg přírůstku (kg)....2,5 – 2,7,
- Podíl svaloviny v JUT finálních hybridů (%).....56 – 58.

4.1.2. Užitékové vlastnosti prasat

Užitekové vlastnosti prasat jsou rozděleny do dvou základních skupin:

- reprodukční vlastnosti,
- produkční vlastnosti.

Reprodukční vlastnosti jsou znaky vyjádřené počtem narozených a dochovaných selat a zabřezáváním prasnic.

Produkčními vlastnostmi se rozumí znaky výkrmnosti a jatečné hodnoty.

4.1.2.1. Výkrmnost

Výkrmnost vyjadřuje schopnost prasete vytvářet z přijaté potravy jatečné produkty – maso a tuk. Schopnost produkovat z přijatých živin tělesnou hmotu posuzujeme dvěma ukazateli:

- průměrnými denními přírůstky
- spotřebou krmiva na 1 kg přírůstku živé hmotnosti

První je ukazatelem růstu, druhý vyjadřuje efektivnost výkrmu. Oba uvedené ukazatele spolu úzce souvisí a vyjadřují ekonomiku produkce vepřového masa.

Zajímavý je pohled na historický vývoj růstové schopnosti u prasat, který je shrnutý v tabulce 15.

Tabulka 15: Historický vývoj růstové schopnosti u prasat

Rok	Porážková hmotnost (kg)	Věk (měsíce)	Průměrný denní přírůstek od narození (g)
1850	70	24	100
1900	100	11	300
1950	110	7	500
1980	105	6,5	540
1990	103	6	570
2000	110	5,5	670
2010	110	5	730

Pramen: [1]

4.1.2.2. Jatečná hodnota

Jatečnou hodnotou se rozumí podíl masa a tuku, který se vyjadřuje podílem hlavních masitých částí v procentech z hmotnosti půlky prasete za studena, hmotností kýty s kostmi

v procentech, z hmotnosti pŕlky prasete za studena, plochou pŕiĕnĕho řezu musculus longissimus lumborum et thoracis (MLLT) a pŕŕmĕrnou vŕškou hŕbetnĕho tuku. Podĕlĕjĕ se na nĕ i kvalitativnĕ znaky masa, jako svĕtlost barvy, pH a schopnost masa vĕzat vodu.

Jateĕnou hodnotu urĕujĕ tyto ukazatele:

- jateĕnĕ vŕtĕžnost,
- pomĕr masitŕch, tuĕnŕch a mĕnĕcennŕch ĕastĕ,
- kvalita jednotlivŕch partiĕ.

Vŕtĕžnost je pomĕr jateĕnĕ upravenĕho tĕla za tepla k porĕžkovĕ hmotnosti, pohybuje se v zĕvislosti na hmotnosti prasat v rozmezĕ od 72 do 84 % [1].

4.1.3. Ekonomika produkce jateĕnŕch prasat

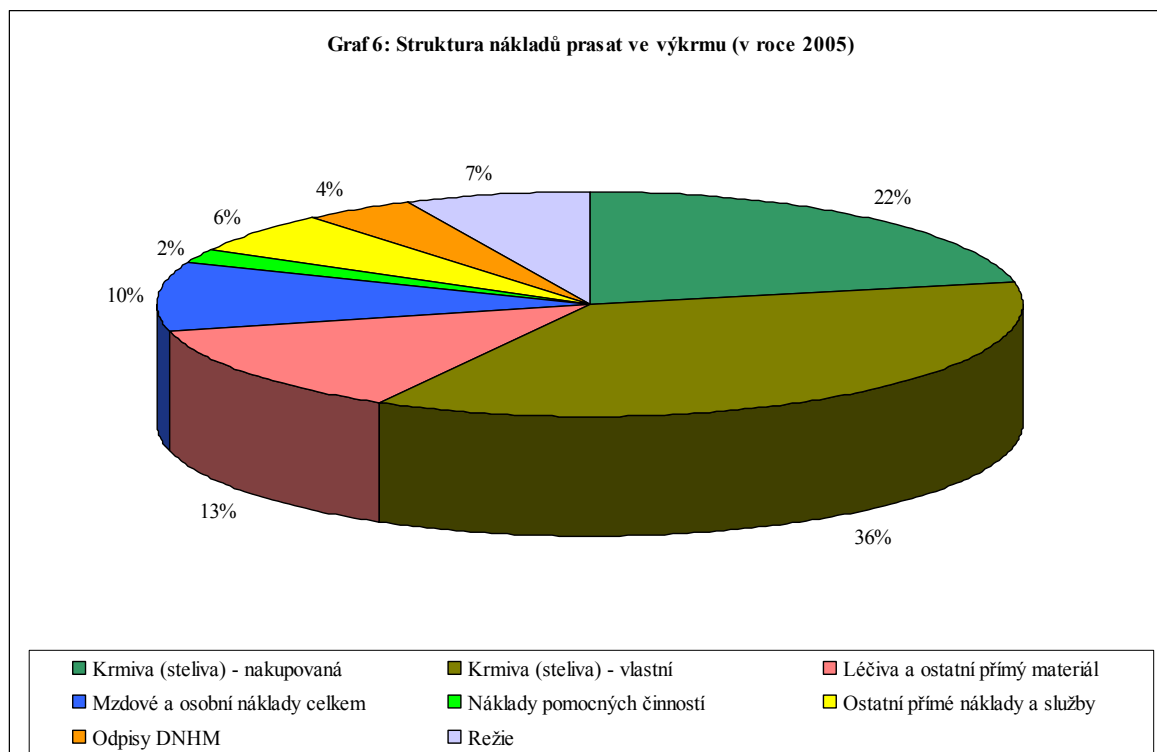
4.1.3.1. Nĕklady

Celkovĕ nĕklady vŕkrmu prasat tvoŕĕ:

- nĕklady na krmiva a steliva vlastnĕ,
- krmiva a steliva vlastnĕ,
- lĕĕiva a ostatnĕ pŕĕmŕ matriĕl,
- mzdovĕ a osobnĕ nĕklady,
- reŕie,
- ostatnĕ pŕĕmĕ nĕklady a sluŕby,
- odpisy DNHM,
- nĕklady pomocnŕch ĕinnosti.

Strukturu tĕchto nĕkladŕ v roce 2005 zobrazuje graf 6.

Graf 6: Struktura nákladů prasat ve výkrmu (v roce 2005)



Pramen: VÚZE

Orientační ekonomické ukazatele výkrmu prasat (náklady a jejich hlavní položky, tržby a zisk) pro podmínky roku 2005 jsou uvedeny v tabulce 16.

Tabulka 16: Struktura nákladů výkrmu prasat v roce 2005

Ukazatel	Měrná jednotka	Náklady podle oblastí			Šetření celkem
		K a Ř	B	BO a H	celkem
Krmiva (steliva) –nakoupená	Kč/100 KD	656	783	545	681
Krmiva (steliva) – vlastní	Kč/100 KD	374	251	460	347
Léčiva a desinfekční prostředky	Kč/100 KD	28	27	4	24
Ostatní přímý materiál	Kč/100 KD	29	40	122	45
Přímé materiálové náklady celkem	Kč/100 KD	1087	1101	1131	1097
Ostatní přímé náklady a služby	Kč/100 KD	98	118	79	102
Mzdové a osobní náklady - přímé	Kč/100 KD	80	96	114	90
- pomocných činností a režijní	Kč/100 KD	70	88	101	80
Mzdové a osobní náklady celkem	Kč/100 KD	149	184	216	170
Odpisy DNHM celkem	Kč/100 KD	92	49	60	74
Odpisy zvířat	Kč/100 KD	0	0	0	0
Náklady pomocných činností	Kč/100 KD	20	12	58	23
Výrobní režie	Kč/100 KD	44	66	40	51
Správní režie	Kč/100 KD	52	108	92	75
Náklady celkem	Kč/100 KD	1543	1638	1675	1591
Chlévská mrva	Kč/100 KD	21	23	26	22
Náklady vlastního výrobku	Kč/100 KD	1522	1615	1649	1569
Užitkovost	kg/100 KD	68,7	69,01	64,72	68,24
Náklady na přírůstek	Kč/kg	22,15	23,4	25,48	23
Náklady na živou hmotnost	Kč/kg	29,87	32,51	32,09	31,07
Tržby za výrobky	Kč/100 KD	2873	3093	2720	2922
Prodané množství	kg/100 KD	89,78	96,68	86,73	91,55
Průměrná realizační cena	Kč/kg	32	31,99	31,36	31,91
Počet podniků	počet	61	47	37	145

Pramen: Výběrové šetření o nákladech a výnosech zem. podniků za rok 2005 (VÚZE)

Náklady na výkrm prasat přepočítané na 120 dní – což je doba výkrmu prasat – zobrazuje tabulka 17.

Tabulka 17: Struktura nákladů výkrmu prasat v roce 2005 (na 120 krmných dní)

Ukazatel	Měrná jednotka	Šetření celkem
		celkem
Krmiva (steliva) -nakoupená	Kč/120 KD	784,8
Krmiva (steliva) - vlastní	Kč/120 KD	662,4
Léčiva a desinfekční prostředky	Kč/120 KD	5,76
Ostatní přímý materiál	Kč/120 KD	175,68
Přímé materiálové náklady celkem	Kč/120 KD	1628,64
Ostatní přímé náklady a služby	Kč/120 KD	113,76
Mzdové a osobní náklady - přímé	Kč/120 KD	164,16
- pomocných činností a režijní	Kč/120 KD	145,44
Mzdové a osobní náklady celkem	Kč/120 KD	311,04
Odpisy DNHM celkem	Kč/120 KD	86,4
Odpisy zvířat	Kč/120 KD	0
Náklady pomocných činností	Kč/120 KD	83,52
Výrobní režie	Kč/120 KD	57,6
Správní režie	Kč/120 KD	132,48
Náklady celkem	Kč/120 KD	2412
Chlévská mrva	Kč/120 KD	26,4
Náklady vlastního výrobku	Kč/120 KD	1882,8
Užitkovost	kg/120 KD	81,89
Náklady na přírůstek	Kč/kg	23
Náklady na živou hmotnost	Kč/kg	31,07
Tržby za výrobky	Kč/120 KD	3506,4
Prodané množství	kg/120 KD	109,86
Průměrná realizační cena	Kč/kg	31,91
Počet podniků	počet	145

Pramen: Výběrové šetření o nákladech a výnosech zem. podniků za rok 2005 (VÚZE)

4.1.3.2. Tržby

Trhy s vepřovým masem se průběžně vyznačují vysokou mírou kolísání cen, v ČR např. v roce 2004 dosáhla variační šíře 38 %. Na tržní cenu má silný vliv řada nepředvídatelných faktorů jako byl např. výskyt ptačí chřipky, BSE skotu, mor prasat, „nemoc modrých jazyků“ přežvýkavců, teplotní výkyvy počasí, aféry okolo zkaženého masa apod. To vše ovlivňuje přesnost dlouhodobějších předpovědí vývoje cen. K tomu přistupuje i relativně krátký generační interval, který přispívá i k jakési cenové cyklické sinusoidě – příznivá cena → zvýšení stavu prasat ve výkrmu → přebytky na trhu → pokles ceny → snížení stavů → příznivá cena.

Ekonomické výsledky chovu prasat, tak jako v každém jiném sektoru, jsou dány cenami vstupů (náklady) a výstupů (tržbami). V případě produkce prasat je obvykle jediným produktem jatečné prase a veškeré příjmy tedy plynou z jeho prodeje. Chovatelé mají často tendenci pomíjet nákladovou stránku věci a veškeré problémy ziskovosti sektoru, případně jednotlivých podniků, zužovat pouze na problematiku tržeb za jatečná prasata a tu dále zjednodušit na problémy se základní – vyhlášovací cenou.

Vyhlašovaná cena je však pouze jednou ze složek výsledné ceny. Vedle ní se na tvorbě konečné, vyplácené ceny podílí hmotnost porážených prasat a podíl libového masa v jatečně upraveném trupu. Vztah těchto tří faktorů na jedné straně a výsledné ceny na straně druhé je na obecné úrovni řešen klasifikační maskou (což je jednotná tabulka zatřídění dle kvality jatečných zvířat). Klasifikační maska byla dohodnuta mezi Svazem chovatelů prasat v Čechách a na Moravě a Českým svazem zpracovatelů masa. Není sice obecně závazná, ale většina porážek ji respektuje.

Základní cena je z této trojice faktorů nejobtížněji ovlivnitelná. Od okamžiku vstupu České republiky do EU se náš dříve malý a poměrně dobře chráněný trh otevřel Evropě a začaly na něm více či méně platit evropské ceny. Od tohoto okamžiku jsou chovatelé schopni jen velmi omezeně ovlivňovat základní cenu. Ta se řídí spíše cenou v zahraničí a možnostmi dovozu vepřového masa. Při geografické poloze České republiky je zřejmé, že nejvýznamnější roli pro náš trh hraje cena v Německu. Tento fakt je na jednu stranu pro

chovatele příznivý, protože ceny na německém trhu jsou tradičně jedněmi z nejvyšších v Evropě a tím je i cena v České republice tažena nad průměr EU. Na druhé straně to dává příležitost dovozcům získat jednotlivé partie masa výhodněji z jiných zemí EU.

Pokud se vezme za základ „obecná klasifikační maska“, pak by optimální jatečná prasata měla mít v průměru 115 kg živé hmotnosti (základní cena platí pro 82 – 100 kg JUT za tepla) a nejméně 56 % libového masa. Při stávající konstrukci srážek a bonusů, které jsou obsaženy v klasifikační masce, lze říci, že největší důraz je kladen na hmotnost prasat. Z pohledu vysokého dovozu tuku je však diskutabilní, zda není potřebné stávající masku aktualizovat směrem ke zvýšení porážkové hmotnosti, nebo řešit otázku, zda producenti nedodávají na trh zbytečně lehká prasata. Hmotnost a vyrovnanost partií má na výslednou cenu obvykle vyšší vliv než podíl libového masa.

Z těchto základních faktorů může chovatel nejnáze ovlivnit hmotnost a vyrovnanost prasat. Tento ukazatel lze poměrně dobře měnit zootechnickými a organizačními opatřeními (oddělený výkrm podle pohlaví, přebírání kotců atd.). Obtížnější je zasahovat do podílu libového masa, který je do značné míry dán používanou genetikou, krmením a dalšími technologickými okolnostmi. Změnit jednorázově tyto faktory je obtížné a většinou i nákladné a dlouhodobé.

Výše uvedené faktory hrají největší roli v určování vyplácené ceny. V žádném případě však nelze říci, že tímto je výčet vlivů na výsledky prodeje jatečných prasat vyčerpán. Poměrně velkou roli hrají i další záležitosti upravované obvykle smlouvou, případně dohodou s jatkami (např. úhrada dopravy, pojištění při dopravě apod.). Výši vyplácené ceny může ovlivnit i objektivita klasifikace. Za I. pololetí roku 2006 byla při tématických výběrových kontrolách klasifikace JUT prasat zjištěna chybovost 8,06 %, u jatek s průměrnými týdenními porážkami 100 – 200 kusů dokonce 10,48 – 11,98 %. Zásadní roli hraje také doba splatnosti a jistota splatnosti [19].

4.1.3.3. Cenový vývoj vepřového masa

Ministerstvo zemědělství reagovalo vždy v minulosti na podněty nevládních organizací týkající se obav z ohrožení českého trhu zvýšenými dovozy návrhy na řešení situace a vláda České republiky využila všech možností, které jí mezinárodně platná legislativa umožňuje:

- na konci roků 2002 a 2003 stanovila dodatečné clo pro dovoz vepřového masa,
- na sklonku roku 2002 stanovila podmínky a zásady poskytování subvence pro vývoz selat a jatečných prasat a z nich vyrobeného masa v roce 2003. Na základě tohoto nařízení byl Státní zemědělský intervenční fond pověřen poskytnout právníckým nebo fyzickým osobám subvence při vývozu na základě výsledků výběrového řízení,
- v roce 2003 dokonce využila vláda do té doby bezprecedentní opatření a vyhlásila opatření týkající se změny celní sazby pro Polsko,
- v roce 2004 pokračovala subvence vývozu selat a jatečných prasat a podpora soukromého skladování.

Všechna tato opatření pozbyla automaticky své platnosti dnem přistoupení České republiky do EU 1.5.2004. Po tomto datu je ČR vázána mezinárodními závazky vyplývajícími z platné legislativy. Obchod v rámci EU je z pohledu zahraničního obchodu celní unií vytvořenou v souladu s pravidly WTO, jejíž hlavní deklarovanou snahou je reciproční odstraňování bariér a úplná liberalizace obchodu. Přesto existuje podpora vývozu vybraných druhů položek týkajících se jejich vývozu do třetích zemí.

Cena na trzích s masy je stejně jako u každé jiné komodity ovlivňována vzájemným působením nabídky a poptávky. Nabídka je ovlivňována dvěma hlavními faktory – produkčními náklady a cenou na trhu. Mezi hlavní faktory ovlivňující poptávku lze zařadit ekonomickou situaci obyvatel či aktuální oblíbenost, přičemž právě ta je výrazně subjektivní, těžko měřitelná. Odhad budoucího cenového vývoje vychází ze statistik o celkových stavech prasat a prasníc, o vývoji počtu poražených zvířat a zásob masa a výrobků z nich.

Cenový vývoj v České republice je ovlivňován stavem nabídky a poptávky na českém trhu. Ty souvisí s konkurenceschopností a silou vyjednávací pozice na trhu. Cenu nelze v plně liberalizovaném prostředí oddělit od tradičních obchodních vazeb ani od cen nabízených v okolních zemích. Pokles cen zemědělských výrobců za jatečná prasata v uplynulém období, především od počátku září roku 2006 se opět, díky nerovnovážnému stavu nabídky a poptávky v okolních zemích, projevil velmi nepříznivě pro zemědělské výrobce v České republice. Okolními zeměmi je v tomto případě míněno především Německo, Rakousko a často je uváděno Polsko, které se díky zákazu vývozu masa v listopadu 2005 do Ruska dostalo do odbytové tísně a hledalo nová odbytiště pro své zboží. Mezi země, kam se Polsku podařilo své zboží úspěšně umisťovat, patřila i Česká republika.

V roce 2005 cena jatečných prasat klesala od počátku roku ve většině zemí EU. Od ledna 2005 do dubna došlo ke snížení ceny o 3,06 Kč/kg. Situace se poté stabilizovala a referenční ceny EU rostly. Od poloviny září 2006 růst cen přešel poměrně prudce v jejich pokles až do dubna 2007 – pokles za těchto 8 měsíců činil 24 %. Stejný pokles odpovídá i cenám zemědělských výrobců v živé hmotnosti. Důvodem tohoto poklesu bylo patrně zvýšení produkce jatečných prasat v celé EU, v ČR dokumentované i vysokými dovozy selat od počátku roku 2006 (řádově 10 000 kusů měsíčně), uvažovat lze i o návratu preferencí spotřebitelů od vepřového směrem k drůbežímu masu po opadnutí obav z šíření ptačí chřipky [13].

V tabulce 18 je možné sledovat vývoj cen u zemědělských výrobců jatečných prasat v jatečně upraveném těle (v Kč/kg), graf 7 ukazuje vývoj ročních průměrů těchto cen v letech 2000 do května 2007.

Tabulka 19 ukazuje ceny zemědělských výrobců jatečných prasat v živé hmotnosti v letech 2000 – 2007, graf 8 znázorňuje vývoj ročního průměru těchto cen za sledované období.

Tabulka 18: Ceny zemědělských výrobců jatečných prasat v JUT (jatečně upravené tělo) zařazení I. tř. jakosti (Kč/kg) v letech 2000 – 2007*

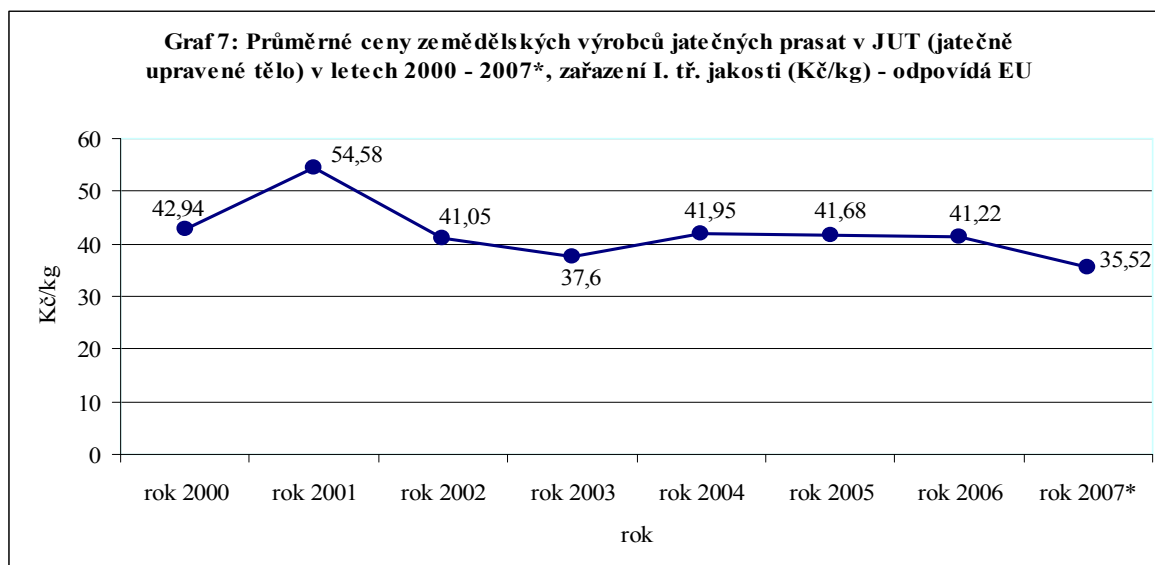
Rok	I.	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	průměr roku
2000	42,83	39,25	36,59	37,14	38,88	41,52	44,32	46,58	47,57	49,07	49,94	49,17	42,94
2001	48,76	48,23	48,36	50,23	54,80	56,79	58,53	58,67	58,02	57,79	55,24	50,15	54,58
2002	46,24	44,55	42,09	41,19	40,76	38,48	35,43	41,05	46,97	45,79	39,29	32,87	41,05
2003	32,61	35,18	32,13	34,45	37,74	34,74	36,06	39,96	43,87	44,71	38,51	31,74	37,60
2004	31,17	29,70	34,20	37,52	37,38	39,63	45,86	46,02	46,20	47,88	44,96	44,64	41,95
2005	43,32	40,57	40,85	40,26	37,90	40,44	43,13	43,09	42,95	41,91	41,04	42,24	41,68
2006	41,31	39,03	37,57	38,10	38,75	40,12	42,66	44,04	45,19	43,57	40,43	38,33	41,22
2007	37,31	35,61	34,13	34,10	34,88	37,09	-	-	-	-	-	-	35,52

Pramen: ČSÚ

Poznámka : jatečně upraveným tělem se rozumí vykrvené a vykolené tělo poraženého prasete, celé nebo rozdělené středem, bez jazyka, štětín, špárků, pohlavních orgánů, plstního sádla, ledvin, bránice (Nařízení EK 320/84) upravená Nařízením rady (ES) č. 3513/93

*rok 2007 – období leden až červen

Graf 7: Průměrné ceny zemědělských výrobců jatečných prasat v JUT (jatečně upravené tělo) v letech 2000 - 2007*, zařazení I. tř. jakosti (Kč/kg) - odpovídá EU



Pramen: ČSÚ

*rok 2007 – průměr za období leden až červen

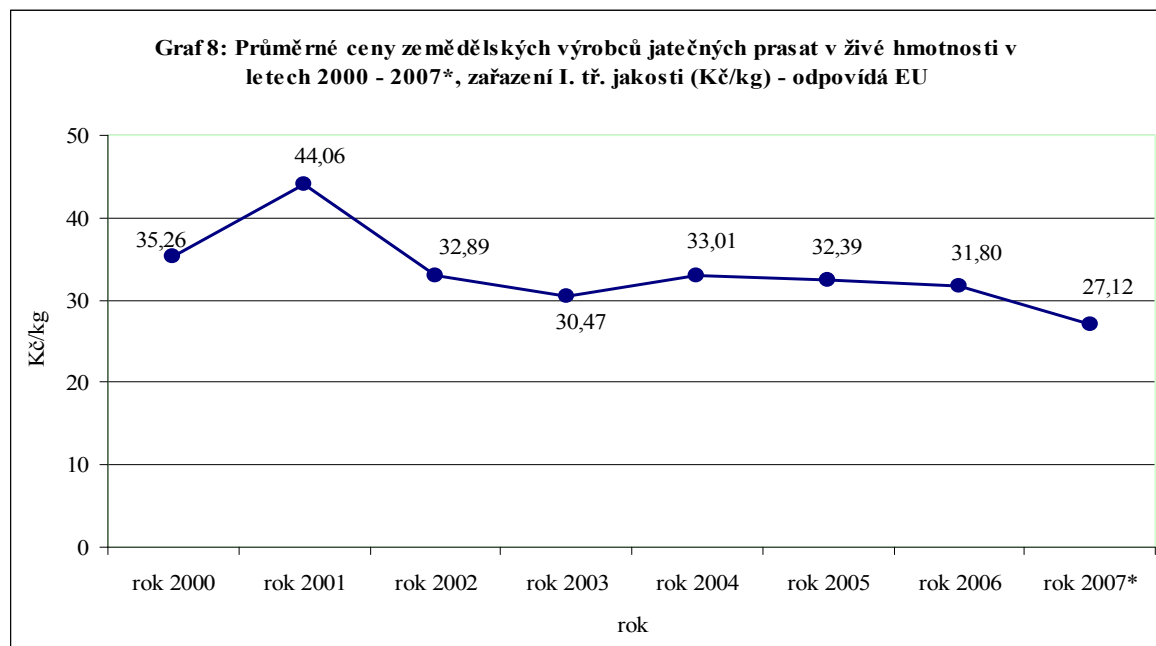
Tabulka 19: Ceny zemědělských výrobců jatečných prasat v živé hmotnosti zařazení I. tř. jakosti (Kč/kg ž.hm.) v letech 2000 – 2007*

Rok	I.	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	průměr roku
2000	34,75	31,75	29,65	29,86	31,28	33,70	36,08	37,90	38,70	39,53	40,28	39,67	35,26
2001	39,28	39,13	39,06	40,39	43,29	46,20	47,36	47,26	47,08	46,65	44,40	40,61	44,06
2002	37,32	35,44	33,40	33,03	32,61	30,64	28,09	33,17	37,52	36,72	31,61	26,46	32,89
2003	26,81	28,75	26,51	27,67	29,88	28,19	28,40	32,43	35,12	35,82	31,51	26,99	30,47
2004	25,48	24,41	27,00	30,03	30,33	31,14	35,13	36,17	36,18	37,09	35,38	34,72	33,01
2005	34,33	32,27	31,78	31,40	29,98	31,03	33,07	33,39	33,19	32,57	31,98	32,33	32,39
2006	32,21	30,49	29,17	29,17	29,63	30,76	32,60	33,67	34,53	33,87	31,57	29,68	31,80
2007	28,89	26,93	26,10	26,07	26,53	28,21	-	-	-	-	-	-	27,12

Pramen: ČSÚ

* rok 2007 – období leden až červen

Graf 8: Průměrné ceny zemědělských výrobců jatečných prasat v živé hmotnosti v letech 2000 - 2007*, zařazení I. tř. jakosti (Kč/kg) - odpovídá EU



Pramen: ČSÚ

* rok 2007 – období leden až červen

Ceny docilované zemědělskými výrobci za jatečná prasata vykazují největší kolísání ze všech živočišných komodit. V období let 1994 – 2007 byla průměrná aritmetická hodnota ceny za jatečná prasata 33,47 Kč za 1 kg živé hmotnosti. Většina měsíčních cen za toto období se však odchyluje od průměru více než o 4,90 Kč za 1 kg, tj. většina měsíčních cen se od udávaného průměru odchyluje o více než 14 %. Ceny jatečných prasat v 55 % z měsíčních cen za toto období nedosahovaly uvedeného aritmetického průměru.

Kolísání cen je zcela pod vlivem nabídky a poptávky na českém trhu a je ovlivňováno cenami v členských státech EU.

Výkyvům cen se nevyhnou ani chovatelé prasat v evropském regionu, ale v mnohých zemích se již naučili vyrovnávat s nastalou komplikovanou situací pomocí seskupování výrobců v celé vertikále působnosti dané komodity. Zapojení do odbytového systému má mnoho podob, děje se přímo, mimo jiné přes odbytové organizace, ale i přes frančízové sítě – obchodní a organizační propojení koordinované a podporované prostřednictvím centrály. Jde o dělbu činností, frančízor se stará o chod celého systému, věnuje se marketingu a propagaci značky a díle vylepšuje know-how, naopak frančízant vkládá do systému svůj kapitál a realizační zázemí. Obě strany jsou právně a finančně nezávislé. Na rozvoj frančízinku reagovaly i banky, které považují i malé a střední podnikatele zapojené do frančízinku za perspektivní klienty, neboť frančízink umožňuje snížit riziko z podnikání. Výhodou spotřebitele je garantovaná úroveň služeb.

Spotřebitelé vnímají ceny odlišně od zemědělských výrobců. Bylo by naivní se domnívat, že spotřebitelům nižší spotřebitelská cena nevyhovuje. Pokles cen za jatečná prasata je doprovázen i snížením spotřebitelských cen vepřového masa. Zemědělství výrobci vyčítají spotřebitelům nižší zájem o vepřové maso původem z České republiky, z tohoto pohledu by bylo zajímavé, zda by se maso původem z České republiky výrazně označené symbolem státu prosadilo na pultech obchodů či ve stravovacích zařízeních [13]. Označování výrobků původem země používají v Německu – tzv. 4D systém. Jsou tak označené potraviny vyrobené, poražené, vychované a narozené v Německu. Německý spotřebitel dává při svém výběru těmto potravinám přednost [6].

K problémům s vlastní cenou za dodávané výrobky přistupuje fakt, že zvláště menší podniky se potýkají s problémy se splatností faktur, zvláště pokud jde o nerovné postavení mezi podnikateli, např. mezi velkými obchodními řetězci a jejich dodavateli.

Spotřebitelské ceny jednotlivých druhů výsekového masa klesaly souběžně s cenami zemědělských výrobců jatečných prasat. Pokles cen zemědělských výrobců za jatečná prasata v roce 2006 ve srovnání s rokem 2005 činil 1,2 %. U cen průmyslových výrobců činil tento pokles u vepřové kýty bez kosti 1,3 % a u spotřebitelských cen vepřové kýty upravené na řízky (bez kosti) 1,5 %.

Snížení cen v porovnání roku 2006 a prvních čtyř měsíců roku 2007 byl u jatečných prasat 14,3 %, u cen průmyslových výrobců 8,9 % a u spotřebitelských cen vepřové kýty 3,9 %. Pokles spotřebitelských cen vepřového boku v roce 2007 dosáhl 4,1 % [13].

Vývoj cen průmyslových výrobců a vývoj spotřebitelských cen v letech 2003 – 2007 lze sledovat v tabulkách 20 a 21.

Tabulka 20: Vývoj cen průmyslových výrobců (obchodních cen) v Kč/kg

Měsíc	Vepřový bok					Vepřová kýta bez kosti				
	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007
Leden	46,56	45,49	52,85	50,55	44,47	87,84	92,40	97,97	92,19	86,16
Únor	46,67	44,32	51,74	50,07	43,33	87,59	90,76	93,31	90,54	81,48
Březen	44,75	45,42	52,62	51,94	43,13	83,29	90,06	95,08	86,82	82,07
Duben	44,17	46,44	51,27	47,75	45,67	85,41	93,39	92,06	88,22	84,25
Květen	46,17	45,81	49,60	49,33	47,58	87,39	90,71	89,03	89,98	85,52
Červen	43,87	47,57	50,44	47,96	46,44	85,40	90,16	91,86	90,86	82,88
Červenec	43,88	52,30	52,20	48,18	-	85,75	99,21	93,66	94,04	-
Srpen	47,60	51,18	51,51	49,56	-	90,40	99,69	92,36	94,64	-
Září	50,32	52,45	51,96	50,14	-	93,75	99,34	92,87	95,53	-
Říjen	51,07	53,67	51,36	48,95	-	97,06	103,02	92,23	95,27	-
Listopad	51,72	53,40	5,76	49,51	-	94,93	97,84	92,93	93,64	-
Prosinec	46,95	54,37	51,52	47,09	-	91,88	98,43	92,50	88,83	-
průměr roku	47,07	49,40	51,45	49,37	45,06	89,40	95,69	92,83	91,64	83,70

Pramen: ČSÚ

Tabulka 21:

Měsíc	Vepřový bok					Vepřová kýta bez kosti				
	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007
Leden	59,72	61,08	67,79	64,09	64,36	105,69	112,32	118,45	109,66	112,24
Únor	59,64	57,37	66,03	64,00	62,47	105,73	108,56	114,93	109,54	109,09
Březen	57,92	59,61	65,93	62,83	61,94	102,92	109,02	111,79	107,59	107,45
Duben	59,63	59,83	65,16	62,71	61,63	101,44	110,91	111,07	105,99	105,66
Květen	57,87	60,24	64,60	63,40	61,48	103,27	109,69	109,09	110,54	106,07
Červen	56,62	61,35	64,69	63,73	62,02	102,80	112,17	108,13	108,37	106,23
Červenec	56,80	66,20	65,08	63,57	-	102,83	117,77	113,42	111,93	-
Srpen	59,33	66,24	65,32	63,78	-	106,59	120,12	110,97	109,92	-
Září	62,90	66,88	64,51	66,42	-	112,39	118,95	113,19	113,58	-
Říjen	64,87	68,83	64,26	65,63	-	117,77	121,86	112,40	113,86	-
Listopad	64,46	68,60	64,85	65,50	-	116,74	120,63	111,02	111,02	-
Prosinec	62,94	68,56	65,09	63,49	-	111,62	118,16	109,97	111,83	-
průměr roku	60,00	63,73	65,27	64,09	62,32	107,48	115,01	112,03	110,32	107,79

Pramen: ČSÚ

4.1.3.4. Náklady a rentabilita výkrmu jatečných prasat v ČR

Náklady na jednotku produkce spolu s realizační cenou jsou rozhodujícími ukazateli při stanovení rentability ve výkrmu jatečných prasat a tím i ve výrobě vepřového masa. VÚZE každoročně sleduje a vyhodnocuje vlastní náklady na produkci hlavních zemědělských komodit. Šetření nákladů prasat ve výkrmu zahrnovalo v období let 1995 – 2005 v průměru 170 podniků – respondentů s podvojným účetnictvím.

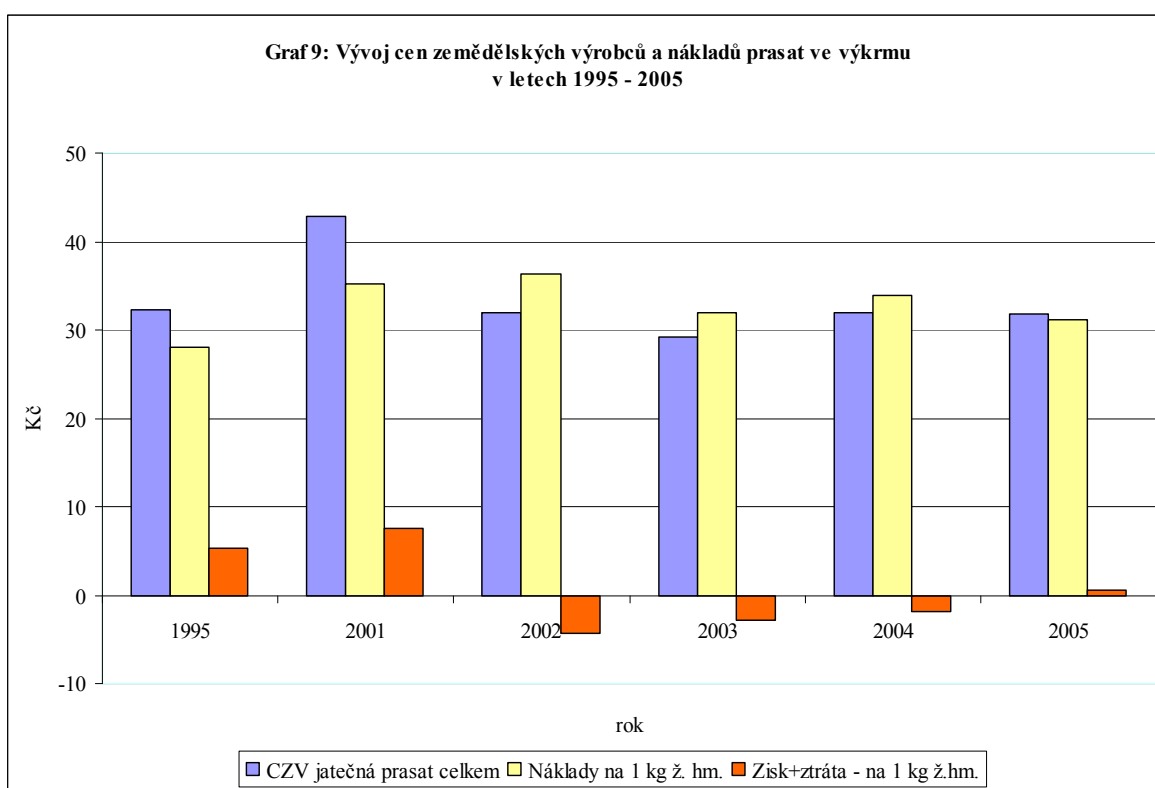
Podle šetření VÚZE bylo za období 1995 – 2005 u těchto respondentů dosahováno zisku prasat ve výkrmu v letech 1995, 1996, 1999, 2000, 2001 a 2005. Z toho ekonomicky nejefektivněji vyšel právě rok 2001, kdy vlivem prudkého nárůstu cen zemědělských výrobců jatečných prasat, byla rentabilita chovu prasat ve výkrmu poměrně vysoká. Naopak v dalším roce (2002) došlo v tomto odvětví živočišné výroby k nejvyšší ztrátě způsobené výrazným poklesem cen jatečných prasat při zvýšení nákladů [19]. Výsledky šetření VÚZE jsou zobrazeny v tabulce 22 a grafu 9.

Tabulka 22: Vývoj cen zem. výrobců a nákladů ve výkrmu prasat (Kč/kg ž.hm.)

Ukazatel	Rok					
	1995	2001	2002	2003	2004	2005
CZV jatečná prasat celkem	32,32	42,84	31,99	29,16	31,95	31,74
Náklady na 1 kg ž.hm.	28,09	35,23	36,32	32,01	33,83	31,19
Zisk+ztráta - na 1 kg ž.hm.	5,23	7,61	-4,33	-2,85	-1,88	0,55
Průměrná CZV selat	60,3	72,03	60,22	53,14	56,1	59,32

Pramen: ČSÚ, VÚZE-BIC, TISČR SZIF, Výběrové šetření o nákladovosti zem. podniků v síti FADN

Graf 9: Vývoj cen zem. výrobců a nákladů ve výkrmu prasat v letech 1995 – 2005



Pramen: ČSÚ, VÚZE-BIC, TISČR SZIF, Výběrové šetření o nákladovosti zem. podniků v síti FADN

4.1.4. Přírůstky a spotřeba krmiva

K získání příznivých ekonomických výsledků výkrmu prasat by mělo být dosahováno průměrného přírůstku hmotnosti nad 700 gramů na kus a den při spotřebě do 2,7 kg krmné směsi na kg přírůstku a porážkové hmotnosti mezi 105 – 108 kg. Podle ČSÚ byl v roce

2005 průměrný přírůstek hmotnosti prasat ve výkrmu 590 g na kus a den při spotřebě 3 kg krmných směsí na 1 kg přírůstku [20].

Srovnání přírůstků hmotnosti prasat ve výkrmu a spotřebu jaderných krmiv v ČR a v Německu je možné vidět v tabulce 23.

4.1.5. Plodnost prasnic

Při uzavřeném obratu stáda (výkrm vlastních selat) jsou ekonomické výsledky kromě nákladů na výkrm prasat ovlivňovány i plodností prasnic. Cílem by mělo být dosažení ročního odchovu nad 20 (23 až 25) selat na prasnici, 2,2 – 2,4 vrhu na prasnici za rok a uspokojivá dlouhověkost prasnic (šesti porodů) [5].

Průměr odchovaných selat na prasnici se v ČR pohybuje jen kolem 20 selat, i když jsou zde i chovy, které dosahují 25 – 26 odchovaných selat na prasnici [6].

Srovnání vybraných ukazatelů (počet narozených, odstavených a odchovaných selat na prasnici za rok, úhyny selat) v ČR a v Německu je možné vidět v tabulce 23.

Tabulka 23: Vybrané výrobní ukazatele ČR a Německo

Ukazatel	jednotka	ČR		Německo ¹⁾ 2005/2006
		2003	2006	
narozeno selat na prasnici a rok	kusů	20,7	21,9	25 ²⁾
úhyny selat do odstavu	%	10,6	11	14,4
odchov (odstav) selat na prasnici a rok	kusů	18,5 ³⁾	19,5 ³⁾	21,4 ⁴⁾
přírůstky hmotnosti prasat ve výkrmu	g/kus/den	575	590 ⁵⁾	717
spotřeba jaderných krmiv	kg/kg přírůstku	3,11	3 ⁵⁾	2,97

Pramen ČSÚ; Berichte aus Verden. Ferkelerzeugung, Schweinemast, 2006

1) 885 podniků s chovem prasnic (průměr 147 ks) a 1 593 podniků s výkrmem prasat (průměrný prodej 2 134 ks)

2) odhad

3) odchovaná selata na prasnici

4) odstavená selata na prasnici

5) rok 2005

4.1.6. Krmiva

V chovu prasat představují zhruba 2/3 veškerých nákladů náklady na krmivo. Tato položka podléhá poměrně značným výkyvům v závislosti na dostatku či nedostatku krmných obilovin, ceně sóji na světových trzích, ceně jednotlivých aminokyselin a dalších komponent. Vztah mezi cenou prasat a cenou krmiv je jedním z rozhodujících faktorů profitability chovu prasat.

Hlavní surovinou pro výrobu krmných směsí jsou obiloviny, u nás je v krmných směších z obilovin nejvíce zastoupená pšenice.

Průměrné ceny krmných směsí jsou uvedeny v tabulce 24. (v letech 2003 – I.-VI.2007)

Tabulka 24: Průměrné ceny krmných směsí v Kč/t, v letech 2003 - 2007

Ukazatel	2003 Kč/t	2004 Kč/t	2005 Kč/t	2006 Kč/t	I.-VI. 2007 Kč/t
KS pro předvýkrm (8-25 kg ž.hm.)	5 176	5 805	4 861	4 660	4 997
KS pro prasata nad 65 kg	4 590	5 015	4 206	3 914	4 328

Pramen: MZE – odbor zemědělské statistiky a informatiky

V roce 2006 se ceny průmyslových výrobců krmných směsí uváděných v tabulce snížily. Vliv na snížení ceny krmných směsí v roce 2006 měla především cena krmného obilí. V roce 2007 dochází v prvních šesti měsících k opětovnému zvýšení cen krmných směsí. Celkové náklady na krmiva nejsou závislé pouze na ceně krmiv, ale rovněž na celkové spotřebě krmiva, tedy na konverzi (spotřeba krmiva na 1 kg přírůstku). Tento ukazatel podléhá vlivu používaného genetického materiálu, použitých technologií a krmiv [5, 13, 20].

4.1.7. Technologie, systémy ustájení

Otázka technologií je právě jednou z nejožehavějších v celém sektoru prasat. Nové technologie hrají dnes při snižování nákladů klíčovou roli. V porovnání se zbytkem Evropy, má právě Česká republika výrazné mezery v oblasti používaných technologií.

Většina staveb, ve kterých jsou v České republice chována prasata, je nejméně 30 let stará. V mnohých případech došlo nebo dochází k rekonstrukcím těchto „historických“ staveb, při nichž se implantují nové technologické linky. Zásadní omezení stavebním řešením však zůstávají a tím přetrvávají i mnohá problémová místa. Pro nezbytnou modernizaci českých chovů prasat může být jedním z klíčových aspektů směřování strukturálních fondů EU a jejich maximální využití.

Nové technologie snižují náklady dvěma cestami – obvykle mají dopad na zvětšení produkčního potenciálu (rychlejší růst, menší zdravotní problémy, menší ztráty) a zároveň šetří pracovní síly.

Obvyklá potřeba práce je ve vyspělých zemích západní Evropy uvažována v rozmezí 15 – 20 hodin na jednu prasnici za rok. Takovou hodnotu u nás naplňují v nejlepším případě některé velké specializované podniky. Ani u nich to však není pravidlem. Obvykle je uváděno, že tento nedostatek je u nás kompenzován nižší cenou práce. V dlouhodobějším výhledu je však třeba uvažovat s tím, že tato diference se zmenší a v zemědělství se navíc objeví moderní technologie, které budou vyžadovat vzdělanější, a tedy i lépe ohodnocené zaměstnance.

Z tohoto pohledu je pro snižování nákladů nezbytné investovat do moderních technologií na velkých farmách. Takovým směrem jsou směřovány investice v celé Evropě. Koncentrace a specializace je hlavním receptem pro snižování nákladů.

Zvětšování počtu zvířat na farmě však sebou nese i negativní dopady. Náklady spojené s pohodou zvířat, ochranou životního prostředí a bezpečností potravin nabývají v poslední době čím dál většího významu. EU, jejímiž jsme členy, hraje v oblasti enviromentální politiky a ochrany zvířat světový primát. Bohužel mnohá nařízení jsou místo na vědeckých poznacích často postavena spíše na cítění spotřebitelů. Taková politika má pro zemědělce i nepříznivé důsledky. Ty vyústí i na vysokou cenu produkce v Evropě a nižší konkurenceschopnost evropských chovatelů prasat vůči třetím zemím (USA, Kanada, Brazílie).

Vzhledem k jednáním WTO, která předpokládají odstranění exportních subvencí a radikální snížení dovozních cel, se dostávají evropští zemědělci do situace, kdy jejich

náklady budou přímo srovnávány s konkurenty ze třetích zemí, kteří však nemusejí dodržovat některá velmi přísná a nákladná opatření. V této souvislosti je evropským chovatelům doporučováno orientovat se na vysokou kvalitu a bezpečnost potravin a na vyspělé trhy, které tuto kvalitu vyžadují. Velmi podstatnou roli bude v tomto směru jistě hrát i marketing [20].

4.2. Hovězí maso

4.2.1. Význam chovu skotu

Skot je ekonomicky, pracovně, materiálově a organizačně nejnáročnější kategorií ze všech druhů hospodářských zvířat chovaných v zemědělských podnicích. Z několika důvodů je skot současně hlavním a nezastupitelným odvětvím živočišné výroby:

- schopnost přeměňovat objemná krmiva na kvalitní živočišné produkty,
- pozitivní vliv na úrodnost půdy,
- význam při udržování trvalých travních porostů (TTP) v přirozeném a kulturním stavu hlavně v horských a podhorských regionech,
- relativně stálé příjmy podniků z prodeje produktů skotu v průběhu celého roku,
- vytváření a udržování pracovních míst v resortu zemědělství, ve zpracovatelském průmyslu a službách [10].

4.2.2. Druhy výkrmu skotu

U skotu se rozlišují v podstatě tři druhy výkrmu skotu:

- výkrm telat,
- výkrm mladého skotu,
- výkrm dospělého skotu.

4.2.2.1. Výkrm telat

Výroba telecího masa se zabezpečuje výkrmem telat. Podle technologie výroby se rozlišují dva způsoby výkrmu: mléčný výkrm do živé hmotnosti 140 až 160 kg a výkrm do živé hmotnosti 230 až 250 kg. Při mléčném způsobu výkrmu se telata zastavují na výkrm po ukončení mlezivové výživy ve věku 20 dnů, s živou hmotností 45 – 55 kg. Výkrm se ukončuje za 100 dnů. Při průměrném denním přírůstku 120 g se dosáhne průměrné hmotnosti telete 160 kg.

4.2.2.2. Výkrm mladého skotu

K výkrmu mladého skotu se používají především býčci ve věku tři až šest měsíců. Jalovičky se vykrmují v omezeném množství do hmotnosti kolem 450 kg, býci do hmotnosti 500 – 550 kg. Této hmotnosti mají zvířata dosáhnout asi po devíti až desetiměsíčním výkrmu, tj. ve věku 15 – 17 měsíců.

V praxi se uplatňuje několik způsobů výkrmu mladého skotu: výkrm statkovými krmivými a pastevní výkrm skotu.

4.2.2.3. Výkrm statkovými krmivými

Při výkrmu statkovými krmivými je základem krmné dávky jakostní objemné krmivo a přídavek jadrných krmiv k vyrovnání potřebného množství živin. Z hlediska stabilizace podmínek ve využívání živin z krmiv je nejvhodnější zvolit celoroční typ krmných dávek tvořených konzervovanými krmivými. Při přechodech na zelené krmení a naopak na konzervovaná krmiva klesá intenzita přírůstků. Čím živinově horší je kvalita objemné složky krmné dávky, tím stoupají nároky na jadrná krmiva a další doplňky. Ekonomika výkrmu se tak zhoršuje, výkrm se prodražuje.

4.2.2.4. Pastevní výkrm

Pastva skotu je uplatňována především v podhorských oblastech s vysokým zastoupením luk a pastvin. Kombinace pastvy a krmení ve stáji v průběhu letního období není z hlediska

návyku na nový způsob krmení vhodná a je vždy doprovázena ztrátou produkce. K efektivnímu využití pastevních porostů přispívá optimální stanovení vegetativní fáze porostů a jejich odpovídající zatížení dobytčími jednotkami, které by mělo být zhruba 3 VDJ (velké dobytčí jednotky) na hektar po celé pastevní období.

4.2.2.5. Systém chovu bez tržní produkce mléka

Chov skotu bez tržní produkce mléka představuje pro travní porosty vhodnou formu jeho udržení. Významnou podmínkou pro chov masných plemen skotu je minimalizace nákladů, především pracovních. Z hlediska možného uplatňování chovu masných plemen skotu v méně příznivých oblastech je preferován pastevní způsob chovu v co nejdelším období během roku.[9]

4.2.3. Ekonomika produkce hovězího masa

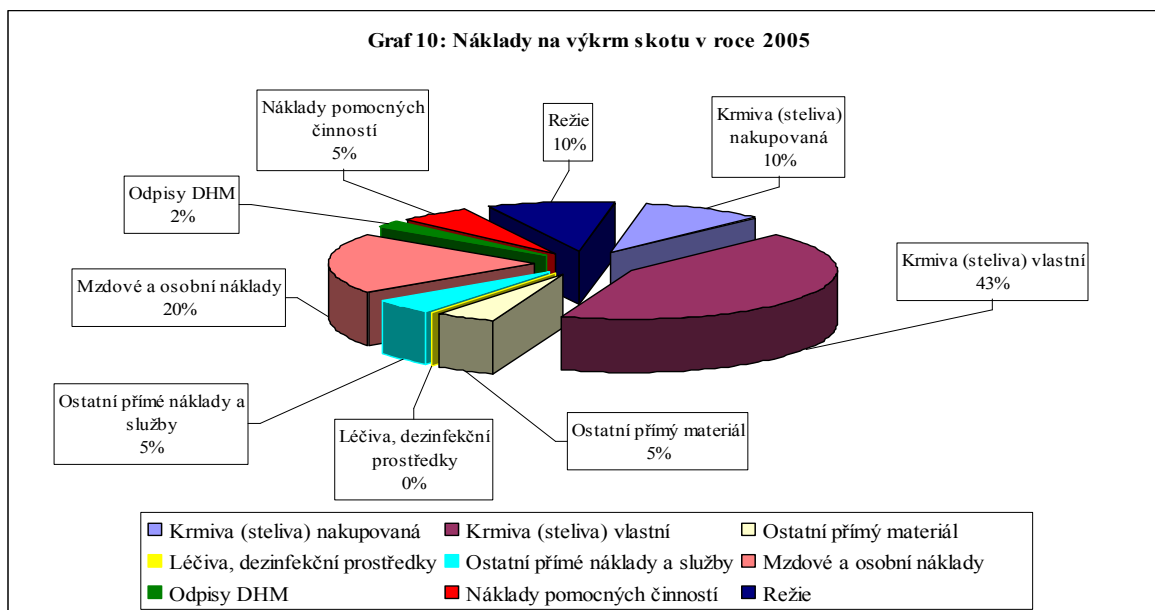
4.2.3.1. Náklady:

Celkové náklady výkrmu skotu tvoří:

- náklady na krmiva a steliva nakupovaná,
- krmiva a steliva vlastní,
- léčiva a ostatní přímý materiál,
- mzdové a osobní náklady,
- režie,
- ostatní přímé náklady a služby,
- odpisy DNHM,
- náklady pomocných činností.

Strukturu těchto nákladů a jejich procentické zastoupení v roce 2005 zobrazuje graf 10.

Graf 10: Struktura nákladů výkrmu skotu (v roce 2005)



Zdroj: VÚZE - Výběrové šetření o nákladovosti zemědělských podniků v síti FADN

Orientační kalkulaci ekonomických ukazatelů výkrmu skotu v letech 2001 – 2005 uvádí tabulka 25 [21].

Tabulka 25: Struktura nákladů ve výkrmu skotu (Kč/100KD) - právnické osoby

Ukazatel	2001	2002	2003	2004	2005
Krmiva (steliva) nakupovaná	360	322	318	335	364
Krmiva (steliva) vlastní	1514	1620	1551	1569	1625
Ostatní přímý materiál	125	135	151	194	175
Léčiva, dezinfekční prostředky	2	1	2	3	2
Přímé materiálové náklady celkem	2001	2078	2022	2100	2166
Ostatní přímé náklady a služby	159	117	139	230	174
Mzdové a osobní náklady celkem	594	616	646	676	751
Odpisy DHM	97	98	98	103	91
Náklady pomocných činností	184	197	195	208	206
Režie	403	378	302	359	377
Náklady celkem	3438	3485	3400	3676	3766
Náklady na kg přírůstku (Kč/kg)	37,89	37,65	36,37	40,37	40,7
Užitkovost (kg/ks/den)	0,852	0,863	0,866	0,849	0,867

Zdroj: VÚZE - Výběrové šetření o nákladovosti zemědělských podniků v síti FADN

Během období 2001 – 2005 náklady výkrmu mírně vzrostly, v roce 2005 byly o 9,5 % vyšší než v roce 2001. Největší vliv na růst nákladů je zvýšení nákladů na vlastní krmiva. Náklady na krmiva zaujímají největší podíl na celkových nákladech, a to přes 50 %.

V roce 2005 činily náklady na krmiva:

- 19 – 20 Kč na 1 krmný den (KD),
- 22,95 Kč na 1 kg přírůstku,
- 27,37 Kč na 1 kg živé hmotnosti.

Tabulka 26: Struktura nákladů na 1 kg ž. hm. ve výkrmu skotu právnických osob v roce 2004 – 2005

Ukazatel	2004		2005	
	Kč/kg	%	Kč/kg	%
Náklady na živou hmotnost	47,62	100,00	48,54	100,00
z toho - krmiva (steliva) nakupovaná	4,65	9,80	5,01	10,30
- krmiva (steliva) vlastní	21,79	45,80	22,36	46,10
- pracovní náklady celkem	9,39	19,70	10,34	21,30
- režie	4,99	10,50	5,19	10,70

Pramen. Výběrové šetření o nákladovosti zemědělských výrobků v síti FADN CZ za rok 2005

Další položkou, která zaujímá významný podíl na celkových nákladech, jsou pracovní náklady. Mzdové náklady činily v roce 2005 5,90 – 7,50 Kč/KD což je 8,67 Kč/kg přírůstku resp. 10,34 Kč/kg živé hmotnosti [18].

4.2.3.2. Tržby

V období let 2000 až 2003 vykazují průměrné nákupní ceny jatečného skotu zřetelný klesající trend, zatímco ceny hovězího masa (průmyslových výrobců i spotřebitelské) vykazují tendenci opačnou. V následujících letech, až do roku 2006, ceny zemědělských výrobců postupně vykazovaly nárůst, nejvyšší v meziročním období 2004 a 2005, o více než 3 Kč/kg živé hmotnosti. Vývoj cen zemědělských výrobců a cen hovězího masa ukazují tabulky 27, 28, 29 a graf 11.

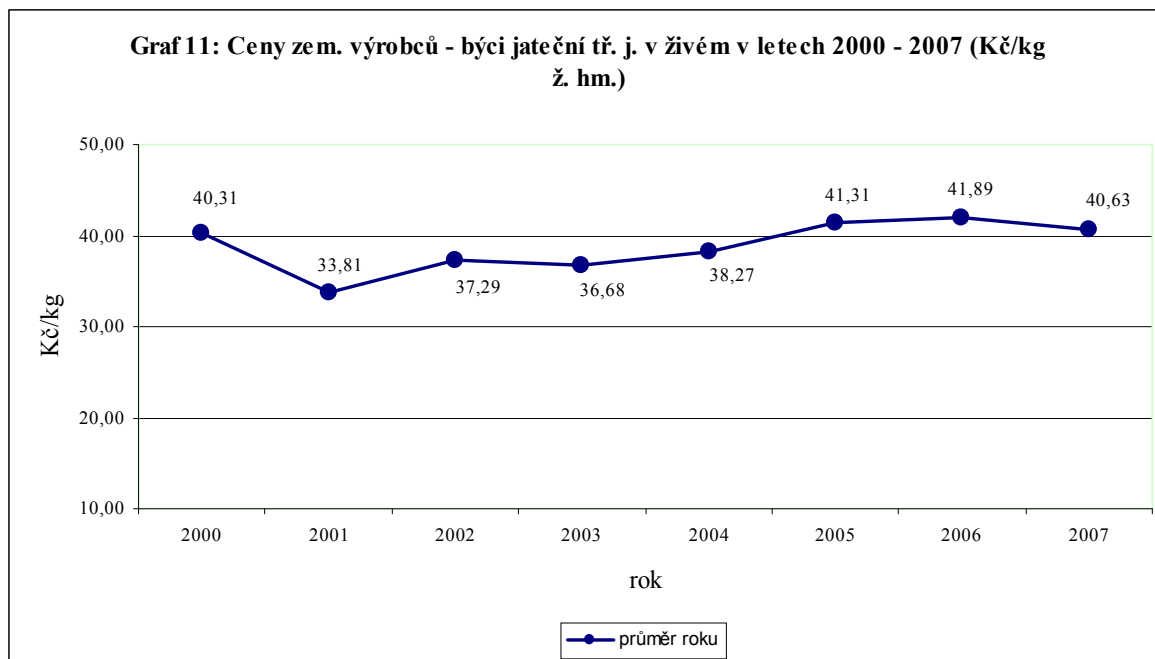
Tabulka 27: Ceny zemědělských výrobců - býci jateční tř. j. v živém (EU) (Kč/kg ž.hm.)

Rok	I.	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	průměr roku
2000	38,26	38,32	38,69	38,93	39,20	39,55	40,03	41,38	42,72	43,04	43,05	40,63	40,31
2001	37,93	35,50	33,53	33,37	33,69	33,97	33,25	32,24	32,37	32,86	34,08	35,41	33,81
2002	36,64	39,05	40,45	40,21	39,81	39,07	37,75	36,89	36,44	36,11	35,37	34,80	37,29
2003	35,42	36,69	37,39	37,60	37,45	37,26	37,13	37,14	37,04	36,48	35,66	35,89	36,68
2004	35,89	36,48	36,77	37,15	37,11	37,67	38,60	39,21	39,48	39,24	38,87	39,13	38,27
2005	39,54	39,84	40,87	41,44	41,93	41,92	42,29	42,15	42,09	41,18	40,83	40,72	41,31
2006	41,07	41,70	41,89	42,80	42,61	42,45	42,77	42,58	41,96	41,69	41,07	40,63	41,89
2007	40,58	40,48	40,77	40,71	-	-	-	-	-	-	-	-	40,63

Pramen: Měsíční ceny ČSÚ

Poznámka: průměr roku vypočítán jako vážený průměr

Graf 11: Ceny zemědělských výrobců - býci jateční tř. j. v živém (EU) (Kč/kg ž.hm.)



Pramen: Měsíční ceny ČSÚ

Poznámka: průměr roku vypočítán jako vážený průměr

Na vyšší nákupní ceny za kg živé nebo jatečné hmotnosti má vliv jakost jatečných zvířat – zařazení do jakostních (obchodních) tříd podle klasifikace systémem SEUROP. Systém

klasifikace jatečně upravených těl skotu SEUROP se provádí dle vyhlášky MZe č. 354/2001 Sb. tak, že po zařazení jatečného skotu do kategorie těla jatečného skotu se stanoví třída zmasilosti a třída protučnělosti. Kombinací kategorie těla jatečného skotu, třídy zmasilosti a třídy protučnělosti se provede zařazení do třídy jakosti. Průměrné ceny všech kategorií skotu zařazených do dvou nejvyšších jakostních tříd (E a U) byl například v lednu 2006 i 2007 o zhruba 8 – 19 % vyšší než průměrné nákupní ceny zvířat zařazených do tří nejnižších jakostních tříd. Z tohoto je zřejmé, že se vyplatí zlepšovat ukazatele zohledňované v systému SEUROP [7].

Tabulka 28: Vývoj cen průmyslových výrobců (obchodních cen) v Kč/kg

Měsíc	Hovězí maso přední bez kosti					Hovězí maso zadní bez kosti				
	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007
Leden	84,70	83,46	90,69	94,54	95,54	105,09	107,14	119,46	125,47	125,86
Únor	85,52	82,85	89,76	94,20	96,82	105,63	104,72	118,41	126,81	124,58
Březen	82,14	81,80	93,74	90,86	96,15	103,25	107,51	121,52	126,70	131,93
Duben	81,83	84,02	95,57	93,02	95,74	105,21	108,66	123,15	127,99	125,81
Květen	81,99	84,37	95,50	90,16		106,19	107,95	122,37	126,63	
Červen	82,10	85,79	95,69	98,40		107,51	109,68	124,75	128,54	
Červenec	80,47	90,70	95,48	98,88		105,04	114,25	125,91	129,17	
Srpen	82,06	91,55	95,12	99,88		105,75	116,67	123,64	127,48	
Září	84,42	91,74	97,60	99,02		106,41	116,87	123,41	128,39	
Říjen	84,29	91,04	98,32	99,11		105,81	117,06	126,12	128,27	
Listopad	83,21	91,37	95,40	99,41		106,95	117,54	125,92	127,82	
Prosinec	84,74	92,08	96,83	98,44		106,26	117,62	125,32	125,79	
průměr roku	83,10	87,47	95,00	96,00	96,03	105,74	112,01	123,23	127,36	127,07

Pramen: Rezortní statistika VÚZE BIC, TIS-ČR SZIF

Poznámka: průměr roku vypočten jako vážený průměr

Tabulka 29 : Vývoj spotřebitelských cen v Kč/kg

Měsíc	Hovězí maso přední bez kosti					Hovězí maso zadní bez kosti				
	2003	2004	2005	2006	2007	2003	2004	2005	2006	2007
Leden	121,43	121,67	125,97	130,19	134,50	146,99	147,39	154,15	160,88	168,53
Únor	120,90	121,06	126,86	131,28	133,66	146,97	147,79	153,75	161,42	168,00
Březen	119,31	121,22	127,34	131,40	132,44	144,96	147,92	154,10	162,77	167,36
Duben	119,12	120,47	126,72	131,13	133,36	144,82	147,69	155,95	164,40	167,28
Květen	119,49	120,44	126,85	131,23	133,22	145,34	146,93	156,51	164,49	168,54
Červen	119,40	120,33	128,19	131,15		144,36	147,48	157,75	165,44	
Červenec	119,81	123,92	128,95	131,52		145,05	151,16	159,35	165,75	
Srpen	119,53	125,38	129,54	133,06		144,77	152,57	160,26	166,24	
Září	119,59	125,62	129,48	134,86		146,26	153,86	159,16	166,69	
Říjen	120,74	126,00	130,14	133,92		146,42	155,08	159,80	167,51	
Listopad	120,64	126,15	129,88	134,51		146,41	153,25	161,25	167,91	
Prosinec	120,91	126,54	129,90	133,88		144,71	153,73	160,42	167,41	
průměr roku	120,07	123,23	128,32	132,34	133,44	145,59	150,40	157,70	165,08	167,94

Pramen: ČSÚ

Poznámka: průměr roku vypočten jako aritmetický průměr

Podle šetření VÚZE byl výkrm skotu v letech 1996 – 2005 ztrátový (bez uvažování podpor) [21].

Tabulka 30: Průměrná ziskovost ve výkrmu skotu v ČR v Kč/kg ž. hm. bez započtení přímých plateb

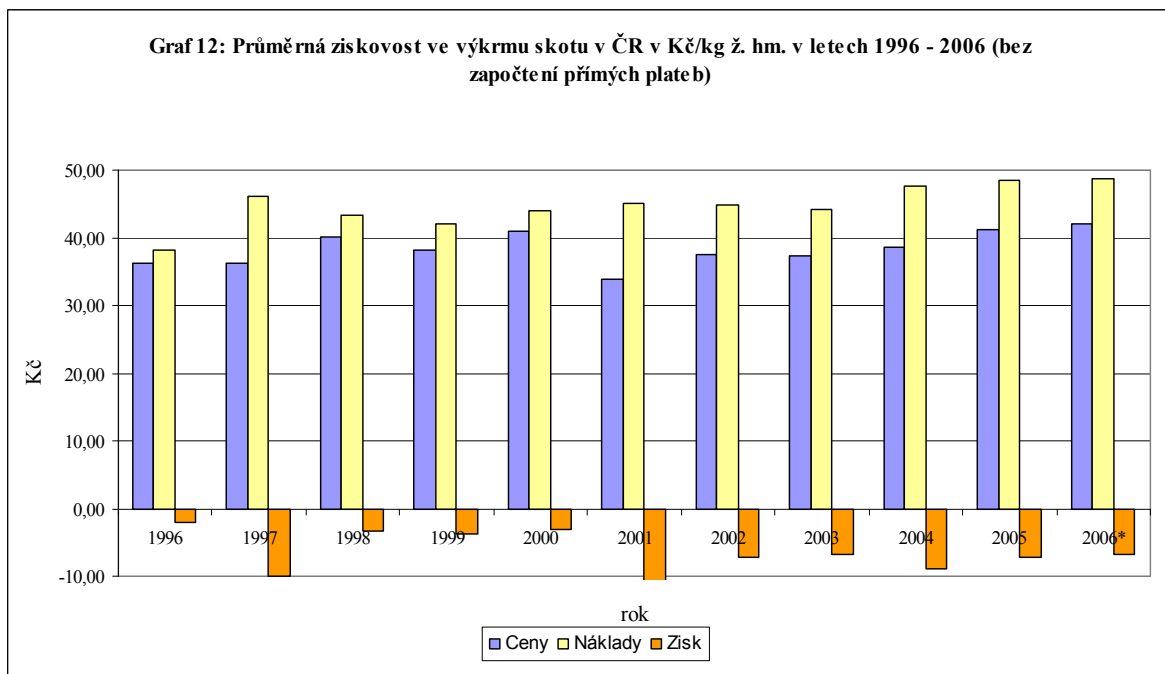
Ukazatel	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006*
Ceny	36,14	36,22	40,15	38,25	41,01	33,83	37,55	37,32	38,64	41,26	41,95
Náklady	38,08	46,15	43,41	42,00	44,08	45,00	44,78	44,14	47,62	48,54	48,80
Zisk	-1,94	-9,93	-3,26	-3,75	-3,07	-11,17	-7,23	-6,82	-8,98	-7,28	-6,85

Zdroj: VÚZE, TIS-ČR SZIF

*odhad VÚZE

Ve sledovaném období nebylo dosahováno zisku ve výkrmu skotu. Nejvyšší ztráta byla dosažena v roce 2001 – 11,17 Kč/kg živé hmotnosti. Ztráty v jednotlivých letech jsou zobrazené i v grafu 12.

Graf 12: Průměrná ziskovost ve výkrmu skotu v ČR v Kč/kg ž. hm. v letech 1996 – 2006 (bez započtení přímých plateb)



Zdroj: VÚZE, TIS-ČR SZIF

*odhad VÚZE

5. Závěr

Cílem diplomové práce bylo analyzovat vybrané faktory výroby hovězího a vepřového masa ve vztahu ke konkurenceschopnosti.

K naplnění tohoto cíle byly použity informace vyjadřující průměrné roční výsledky výroby hovězího a vepřového masa v ČR. Dále byly analyzovány vybrané faktory výroby vepřového a hovězího masa, které mají vliv na konkurenceschopnost těchto odvětví výroby.

Výsledná ziskovost nebo ztrátovost výroby vepřového masa byla šetřena za období let 1995, 2001 – 2005. U hovězího masa byla prováděna tato šetření za období let 1996 – 2005 a je zmíněn i odhad za rok 2006.

Z výsledků šetření a analýz vybraných faktorů výroby hovězího a vepřového masa vyplývají tyto závěry:

Vepřové maso

- 1) Největší položkou nákladů na výkrm prasat jsou náklady na krmiva. V roce 2005 činily náklady na krmiva a steliva 58 % celkových nákladů. Ceny krmných směsí se zvyšují v závislosti na růstu cen obilí.
- 2) Rozvoj chovů prasat se dostává do problematické situace. Mnoho chovů se uskutečňuje v opotřeбенých, starých stájích a zemědělské podniky nemají finanční prostředky na jejich rekonstrukci a modernizaci. Přitom nové technologie ustájení a krmení mají na snižování nákladů u výkrmu prasat důležitý vliv (zvýšení počtu selat na prasnici, zvýšení přírůstků prasat ve výkrmu, snížení konverze krmiva i welfare zvířat).
- 3) V České republice se snižují počty prasat. Se snižujícími se stavy prasnic klesá i počet odchovaných selat. Díky tomuto trendu klesá i soběstačnost ve výrobě vepřového masa. V České republice byla v roce 2002 soběstačnost výroby vepřového masa 99 %. V roce 2007 už pouze 75 %. Nedostatek vepřového masa je řešen dovozem ze zahraničí. Pravděpodobně tento trend potrvá i v nejbližších letech.

4) K zlepšení konkurenceschopnosti výroby vepřového masa v ČR by pravděpodobně mohlo pomoci zvýšení zájmu českého spotřebitele o vepřové maso české provenience. Spotřeba vepřového masa u nás je na poměrně vysoké a stálé hladině – okolo 41 kg na osobu na rok. Například v Německu existuje 4D systém – označení potravin, které jsou v Německu vyrobené, poražené, vychované, narozené. Německý spotřebitel o tyto potraviny projevuje zájem, v případě podobného systému u nás je šance zvýšit poptávku po českém vepřovém masu. Český spotřebitel se rozhoduje především podle ceny a až na druhém místě je rozhodování podle země původu. Nelze předpokládat, že by nakupoval české potraviny za vyšší ceny než jsou ceny dovážených potravin.

5) Předpokladem dobrých ekonomických výsledků výkrmu prasat by mělo být dosahování průměrného přírůstku hmotnosti nad 700 gramů na kus a den při spotřebě do 2,7 kg krmné směsi na kg přírůstku a při porážkové hmotnosti mezi 105 – 108 kg. Předpokladem je také dosažení ročního odchovu nad 20 (23 až 25) selat na prasnici, 2,2 – 2,4 vrhů na prasnici za rok a uspokojivá dlouhověkost prasníc (šesti porodů). Průměrná spotřeba krmiv v ČR na 1 kg přírůstku byla v roce 2003 3,11 kg a v roce 2005 3 kg. Průměrné denní přírůstky hmotnosti prasat ve výkrmu byly v roce 2003 jen 575 g a v roce 2005 590 g. Průměr odchovaných selat na prasnici byl v ČR v roce 2003 18,5 ks a v roce 2006 19,5 ks.

6) Ceny zemědělských výrobců jatečných prasat v živé hmotnosti v období let 2001 – červen 2007 dosáhly maxima v roce 2001: 44,06 Kč/kg živé hmotnosti, během dalších dvou let docházelo k poklesu těchto cen (v roce 2002: 32,89 Kč/kg živé hmotnosti, v roce 2003 30,47 Kč/kg živé hmotnosti), v roce 2004 cena mírně vzrostla na 33,01 Kč/kg živé hmotnosti, ale poté každoročně klesala až na částku 27,12 Kč/kg živé hmotnosti uvedenou pro červen 2007. Naproti tomu ceny vstupů (ceny krmiv, energií, mezd) rostou.

Hovězí maso

1) K zajištění konkurenceschopnosti výroby hovězího masa je nutno dosahovat přírůstku živé hmotnosti 900 – 1000 g na kus a den, optimální porážkové hmotnosti, minimalizaci

ztrát, vysokou kvalitu jatečných zvířat a zajištění odbytu. V ČR bylo v letech 2001 – 2005 dosahováno průměrného denního přírůstku pouze od 852 do 867 g na kus.

2) Výroba hovězího masa představuje až dvouletý reprodukční cyklus a tím je reakce na tržní podmínky téměř znemožněna. Tato skutečnost působí na rizika výroby hovězího masa. Ovlivňuje nabídku a poptávku po hovězím mase, kde rozhoduje cena masa pro kupujícího, ale také cena jiných druhů masa.

3) Zlepšováním ukazatelů zohledňovanými systémem SEUROP lze dosáhnout lepší nákupní ceny za kg živé nebo jatečné hmotnosti.

Ziskovosti ve výrobě vepřového masa ve sledovaném období 2001 – 2005 bylo dosaženo pouze v roce 2001 (zisk na 1 kg živé hmotnosti byl 7,61 Kč) a 2005 (zisk na 1 kg živé hmotnosti byl 0,55 Kč). V letech 2002 – 2004 bylo toto odvětví ztrátové, největší ztráta byla v roce 2002, a to -4,33 Kč/kg živé hmotnosti. Výroba hovězího masa byla ve sledovaném období let 1996 – 2005 vždy ztrátová (bez započtení přímých plateb). Největší ztráta byla dosažena v roce 2001, a to -11,17 Kč/kg živé hmotnosti.

Zisk je tvořen rozdílem mezi příjmy z prodeje tržních produktů a náklady vynaloženými na jejich výrobu. Tržby a náklady výroby vepřového a hovězího masa ovlivňuje řada faktorů. Tržby (ceny) prodávaných produktů ovlivňuje zejména nabídka a poptávka, jakost produktů a dlouhodobé obchodní vztahy. Náklady může do značné míry ovlivnit chovatel, o výši nákladů rozhodují zejména výživa a krmení, výše přírůstků a spotřeba krmiv na přírůstek, systém ustájení, úhyny a nutné porážky zvířat, ale i úroveň managementu, úspornost při vynakládání všech dalších nákladových položek a maximální příjem všech dotací a podpor.

Na trhu trvá stálé kolísání cen. Rychleji rostou ceny vstupů, ceny zemědělských výrobců stagnují nebo klesají. Na snížení či vyrovnání případné ztráty jsou pro zemědělské podniky nepostradatelné finanční podpory. V současné době zemědělské podniky s konvenčním zemědělstvím neumožňují kontinuitu podnikání bez těchto finančních podpor.

Výhledově bude nutné změnit i skladovací kapacity močůvky, kejdy a hnoje. V současné době toto ošetřuje vyhláška č. 274/1998 Sb. ve znění pozdějších předpisů. Skladovací kapacita močůvky musí být na 3 měsíce, kejdy na 4 měsíce a hnoje na 6 měsíců. Požadavek EU je tyto kapacity zvýšit na 6 – 8 měsíců (od roku 2011-2014), což znamená další dodatečné investice na chybějící jímky a hnojiště, případně by musely podniky přiměřeně snížit počet chovaných zvířat. Odhadovaná cena těchto investic je zhruba 5 mld Kč, tyto peníze však chovatelé nemají, nemá je ani stát ani EU. Tyto dodatečné investice se budou nutně podílet na růstu nákladů na výrobu vepřového i hovězího masa.

6. Summary:

The aim of thesis was analysis of certain factors of beef and pork production in relation to competitive strength.

These results flows from analysis for pork production:

- the highest part of cost are cost of feeds (58 % in 2005). Increasing of this cost is mainly in dependance with increasing of corn prices,
- many farms has old animal houses and technologies. New technologies have big impact on cost decreasing,
- self-support of pork production is decreasing in Czech republic (99% in 2002, 75 % in 2007). Lack of pork is solved by import of pork, probably this trend will continue in the near future,
- interest of Czech consumer for Czech made pork could improve competitiveness of pork production. It is not supposed Czech consumer would prefer Czech pork at higher price to cheaper imported meat,
- resumption of good economical results of pork production is achieving of daily average growth figure above 700 g with consumption of maximum 2,7 kg feeding mixture, slaughter weight 105 – 108 kg, more than 20 pieces sucking pigs per sow and year, 2,2 – 2,4 litters per sow and year.

These results flows from analysis for beef production:

- resumption of good economical results of beef production is achieving of daily average growth figure 900 - 1000 g, optimal slaughter weight, losses minimalization, high quality of slaughter animals and ensuring of sales,
- production of beef means nearly two years cycle thats'why reaction on market conditions is nearly blocked,
- with improving of indicators evaluated by SEUROPE system purchase price of cattle can be higher.

Profit in pork production was achieved (in monitored years 2001 – 2005) only in year 2001. Beef production achieved losses in each year of monitored period (1996 – 2005) – financial grants are not considered.

There is price fluctuation on the market. Enter costs grow quicker than prices. Financial grants are essential to set off gains against losses

Increasing of storage capacity of dung-water, slurry and manure will be requested by law. It means additional investment and next increasing of cost of pork and beef production.

7. Přehled použité literatury

- 1) PULKRÁBEK, J. *Chov prasat*. Praha: Profi Press, 2005. 160 s.
- 2) ABRAHAMOVÁ, L., VANĚK, D., *Produkce masa v ČR a její výhled do roku 2010*. Praha: VÚZE, 2007. 23 s.
- 3) PORTER, E. M.: *Konkurenční strategie*. Victoria publishing, 1994
- 4) KOTLER, P., ARMSTRONG, G.: *Marketing*. Grada publishing, 2004. 361 s.
- 5) FALTÝNEK, J., *Ceny krmiv vzrostou o více než 10 procent*. Potravinářský zpravodaj, 9/2007. 28 s.
- 6) HAJDA, J., KLOUD, J., KOZÁK, S., KREJČÍK, P., NOVOTNÝ, P., *Problémy v chovech prasat trvají*. Profi Press s.r.o, Zemědělec, 12/2008, s. 6-7.
- 7) KVAPILÍK, J., PYTLOUN, J., BUCEK, P. *Ročenka chov skotu v České republice Hlavní výsledky a ukazatele za rok 2006*. Praha: Českomoravská společnost chovatelů, a. s., Svaz chovatelů českého strakatého skotu, Svaz chovatelů holštýnského skotu v ČR, Český svaz chovatelů masného skotu, 2007. 99 s.
- 8) KUČERA, Z., *Vybrané kapitoly ekonomiky odvětví zemědělské výroby*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2002. 125 s.
- 9) ŠIMEK, M., *K problematice výživy skotu*. Farmář, 1/2008. 32 – 35 s.
- 10) KVAPILÍK, J., PYTLOUN, J., BOUŠKA, J., *Chov skotu*. Agro magazín, 6/2007. 34 - 40 s.
- 11) MZe, *Zemědělství 2006*. ČZT s.r.o. 2007. 139 s.
- 12) PAVLŮ, M., *Situační a výhledová zpráva Vepřové maso srpen 2006*. Ministerstvo zemědělství, 2006. 67 s.
- 13) PAVLŮ, M., *Situační a výhledová zpráva Vepřové maso srpen 2007*. Ministerstvo zemědělství, 2007. 72 s.
- 14) ABRAHAMOVÁ, M., KVAPILÍK, J., PAVLŮ, M. a kol., *Situační a výhledová zpráva Vepřové maso listopad 2006*. Ministerstvo zemědělství, 2007. 39 s.
- 15) STEINHAUSER, L., *Hovězí na talíři*. Potravinářská revue, 1/2008. s. 7 – 9

- 16) KATINA, J., *Maso jako surovina v evropském kontextu*. Potravinářská revue, 3/2007. s.27 – 29.
- 17) KRATOŠKOVÁ, H., Diplomová práce, *Faktory konkurenceschopnosti výroby obilovin na Táborsku*. 81 s.
- 18) HOLÁ, J., *Situační a výhledová zpráva skot – hovězí maso červenec 2007*. Ministerstvo zemědělství, 2007. 160 s.
- 19) PAVLŮ, M., *Situační a výhledová zpráva Vepřové maso listopad 2006*. Ministerstvo zemědělství, 2006. 40 s.
- 20) KVAPILÍK, J., PYTLOUN, J., BOUŠKA, J., *Chov prasat*. Agro magazín, 6/2007. s. 22 - 27.
- 21) VÚZE, *Skot – hovězí maso*, Farmář, Ekonomická příloha, 1/2008, s. 6 - 7.